

VESTNIK

NOTICIERO

V-VI

1971

XXII

V posebno radost in ponos nam je, da je zdomska slovenska mladina z vso navdušenostjo proslavljala slovenska narodna praznika: spomin na vetrinjsko tragedijo in 29. oktober kot spomin na osvoboditev izpod nemškega jarma.

Vsem rojakom, posebej pa še vsem domobrancem toplo priporočamo obširno povest iz domobranskega življenja

HUDA PRAVDA

ki jo je napisal domobranec-pisatelj Lojze Ilija, izdala in založila pa jo je Slovenska kulturna akcija.

V zmešnjavi naših časov je prav, da si znova osvežimo spomin na tiste čase, ko ni bilo ne kompromisarstva, ne koeksistence, ne kapitulantstva in ne obiskov v sovražnem taboru.

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.

Ovitek: arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 1000 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih, ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske naročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986.

VESTNIK-NOTICIERO

1971/V-VI — 20-11-1971

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986

Vprašanja času

Usodni, v novo skupnost, mir na sreče tir vodeči čas
v vrh zmage skoz premnog poraz:
zakaj prezrl si Slovence?
Zakaj dušiš naš ozki svet ter zad in spred pomikaš nas
nazaj, zastiraš naš obraz,
ugašaš nam pravice lestence?
Zakaj naš mučeniški rod ne rešiš zmot brezvernih glav,
njih samosilniških postav
ter novodobnega tlačanstva?
Zakaj rešitve pot vozlaš ter na rovaš krivic dodal,
ko da bi se za naš križ bal,
si nov, najtežjih dolg izgnanstva?
Zakaj naš narod ni vladar v svoj grenki kvar? Zakaj vsevilj
v zatiranju slovenskih sil
skrivale nas bi tujcev sence?
Zakaj naš kres lahko gasi vsak in duši vzpon naših kril
v višave s sredstvi zlih mamil,
zastruplja naših src studence?
Zakaj lasti si vsak šušmar in sin prevar v nameri zli,
da bi mu pod oblast prišli,
da vzgajal nas bi kot gojence?
Zakaj kot žrtveni kozlič naj bi v svoj nič zgoreli vsi
v nevarno plameneči sli
vsenemštva in italijanstva?
Zakaj trud našega duha in žar srca naj kot krepost,
s tostranstvu cenjen kot norost,
bi čakal le na sij onstranstva?
Poglej, ta dolgi, slavni roj, ki šel je v boj za mir, prostost
čez preizkušeni smrtni most, —
junake naše in mučence;
preštej, če moreš, iz gorjá, krvi, solzá na tleh zemljé

slovenske, dobre kot srce,
sijajnih zmag spletene vence:
pa dej, povej, zakaj, kako bi nas še kdo, kdor koli že,
da si nasiti zle želje,
imel pod sabo kot učence? —
O silni, odločilni čas, razveži nas, pravici zvest,
v območju vseh vaši in mest,
priznaj nam naroda veljavo!
Izpelji v zmago naš poraz, zedini nas, razkleni pest
skopuško, v polno nam posest
daj vseslovenskih tal državo! —

T i b o r T a b o r

Svobodnjakom v premislek

(Dr. Marku Natlačenu v hvaležen spomin)

Pričujoče besede so pisane predvsem za mladino. Nič pa ne bo škodilo, če s svojimi sinovi in hčerami o stvari začnete razgovor.

Že nekaj mesecev sem gre med zdomci glas, da se Titovi Jugoslaviji bližajo težki časi. Vsem je predmet Brežnjeva grožnja, uresničena nad Čslovaško pred tremi leti, ki je tudi še tako bistroumni besedni zaklad beograjske komunistične centrale ne bo mogel izbrisati.

Vsi vemo, da je Jugoslavija otrok prve svetovne vojne in da jo je druga pustila pri življenju, ker pač bolj primerne izhoda niso znali najti: ne zahodnjaki ne Sovjeti. Torej, Jugoslavija, kraljevska ali komunistična, je živela in živi. Kako, je zadeva daljših razgovorov in pisanj. Ostane golo dejstvo: tukaj je, priznana je, in v njej je trenutno dano živeti pestremu mozaiku narodov. Slovenskemu med njimi. Žal ne vsemu, ker ga je nekaj bržkone za vedno nasilno ostalo pod Avstrijo, drugi del pod Italijo, in tisto, kar je po drugi svetovni vojni pripadlo Jugoslaviji od Sloveniji, še do danes ni mednarodno govorjeno dokončno v jugoslovanskih državnih mejah.

Razgovor z mladino v preteklem poletju (evropskem) odn. tukajšnji zimi je gnal do končnega vprašanja: kaj bi bilo najbolj koristno za slovenski narod, ako bi res Sovjeti posegli na jugoslovansko ozemlje v tem trenutku, o katerem Tito sam več govori, kot je potrebno. Če odštejemo možnost nadaljnega obstoja FLRJ po zgodovinskem naključju kom-

paktne priključitve FLRJ k ZSSR, ostanejo še možnosti: Hrvati npr. stopijo v direktni stik s Sovjeti in svojo državno republiko priključijo ZSSR, s čemer je FLRJ uradno konec. Kaj bodo naredili Srbi in Macedonci, ni naša stvar razglablјati. Kaj pa Slovenci? Ali bi bilo za slovenski narod koristno, da tudi zaprosi za direkten stik s sovjeti in jih tako prostovoljno spusti do Trsta? Ali naj se upre komu, kako? Ali naj kliče zahod na pomoč in Združene narode? Naj pošlje svojo komunistično vlado v izgnanstvo in tam naprej deluje za novo Slovenijo, morda celo združno s prejšnjimi emigracijskimi valovi?

Vprašanj je mnogo, odgovorov še več. Ostane pa suho računarsko dejstvo: ako v katerem koli kritičnem trenutku, ki utegne doleteti slovenski narod, ta ne bo imel jasno videčih posameznikov, zagnanih v slovensko stvar, potem... potem bodo morali zdovski rodovi ustvariti takšno življenje med novimi generacijami, da se nikdar svobodna slovenska kri, zavestna svojega poslanstva ne bo nehala pretakati. Tem je že danes treba sleherni trenutek klicati v spomin Velikonjeve Amerikance, kakor je to temeljito poudaril naš soborec Ivan Breclj na letošnjem zborovanju v Dragi.

Ob teh razgovorih sem se spomnil na dr. Marka Natlačena. Menda so mu očitali, da je po končani vojni z Nemci leta 1941 poslal sle na razgovore z nemškim poveljstvom, češ da kot najvišji upravni in — tudi državni organ takratne Slovenije, že odrezane od Jugoslavije, meni, da bi bilo najbolj primerno, ako bi ena sama okupacijska vojska zasedla vse slovensko ozemlje. To se sicer ni zgodilo. A če bi se, bi verjetno imeli mnogo več življenjskih in materialnih žrtev, rešili pa bi se trojnosti naše revolucijske dobe. Še danes namreč govorimo dejansko o treh medvojnih Slovenijah: o domobranski Ljubljanski pokrajini s fašistično soldatesko in partizanskim neomejenim divjanjem, pa o gorenjskih talcih in gošarjih ter strgancih, pa o grozah nemškega divjanja po slovenskem štajerskem, da izpade medžarskega šovinizma le mimogrede omenimo. Verjetno bo zgodovina, če je dr. Natlačen res to predlagal nemški vojski, pokojnemu banu dala prav: hotel je obdržati celovitost slovenske zemlje. Takrat je brez dvoma ravnal kot državnik.

Vojni dogodki so šli preko njega. Določila mednarodnega prava so mu narekovala, da mora ostati na svojem službenem položaju in pri okupatorju doseči najboljši možni način preživetja prehodnih časov. Dr. Natlačen je zato tudi pod Italijani prevzel tiho vodstvo pokrajine preko posebne v ta namen ustanovljene konzulte. Njeni člani naj bi bdeli nad koristmi slovenskega naroda, obenem pa tudi tega tako vodili, da odnosi z okupacijskimi silami ne bi povzročali nepotrebnih žrtev. V tej liniji je dr. Natlačen vztrajal

vse dotlej, dokler mu dogodki niso nazorno pokazali, da Italijani eno govore, drugo pa delajo.

Pred leti sem v priložnostni publikaciji Slovenske demokratske stranke, ki jo je izdajal v Buenos Airesu Alfonz Pipan, napisal nekaj pripomb k članku dr. Celestina Jelenca* Teritorialni razvoj Jugoslavije, kjer je bilo tudi govora o dr. Natlačenovem odstopu iz konzulte. Tako je bilo natisnjeno v drugi številki, junij 1957, stran 8 in 9: „Sredi septembra 1941 me je dr. Natlačen poklical k sebi, ker je preko msgr. Škerbca zvedel, da sem dobil dovoljenje za obisk sorodnikov na Primorskem. Naprosil me je, naj bi ob tej priliki obiskal tudi dr. Janka Kralja v Gorici, za katerega ima osebna sporočila... Kot glavno osebno sporočilo mi je dr. Natlačen navedel razloge za svoj odstop iz konzulte, katere naj bi dobesedno povedal dr. Kralju. Bistveni razlog pa je bilo divjaško ravnanje fašistične soldateske z našim ljudstvom v kraju Veliki Gaber, zaradi česar se je dr. Natlačen takoj pritožil pri takratnih pristojnih oblasteh. Ker se je s strani fašistične uprave samo obljubljalo, ukrenilo pa nič proti krivcem divjanja v Velikem Gabru, je dr. Natlačen imel za svojo dolžnost, da izstopi iz konzulte — skupaj s pok. Pucljem — češ da je njun nadaljni obstoj v njej brez pomena, ker fašistična uprava noče upoštevati slovenskih zahtev, da se popravi storjena škoda in kaznujejo krivci.“

Tako redki so primeri državniškega ravnanja med Slovenci, da jih moramo z vso skrbjo iskati. Le tako se bomo vzgajali, mi in mlajši z nami, v najvišji nalogi: biti na svoji zemlji svoj gospod. Pa četudi bi tega nikdar ne doživeli v času našega zemskega teka, misel bi morala biti tako močno zasidrana v slehernem med nami, da ne bi nikdar ugasnila.

Jasno pa je, da moramo vzdržati odn. začeti ali obnoviti tam, kjer je najbolj pereče: otroci morajo slovensko znati. Naši tukaj v Argentini, pa vsi drugi od Kanade in Združenih držav do posameznih naselij po Evropi in Avstraliji.

Ne dvomim, da bi dr. Natlačen, ako bi še živel, danes zapisal ali povedal: gospodje, ko se že toliko pehate za bodočnost slovenskega naroda, ali se vam ne zdi, da bi bila vedno znova in znova potrebna posebna kampanja za učenje slovenskega jezika. Kajti, tisti, katerih otroci slovensko ne znajo ali nočejo govoriti, pri moji mizi nimajo prostora, ker jim ga v imenu slovenskega naroda odklanjam.

Če nihče drugi, rodni domovi po vsej Sloveniji bi tu pritrdili.

11. oktobra 1971

Pavle Rant

* Ker je v omenjeni publikaciji mnogo člankov izpod peresa dr. Celestina Jelenca, bi bilo umestno, ako bi ob prvi možni priliki bili ponatisnjeni bodisi v Zborniku Svobodne Slovenije bodisi v Svobodnih pogledih.

KRIZA NAŠE KULTURE

Po majskih dogodkih leta 1945 so komunistične oblasti gledale na to, da so jim „zavezniki“ izročili čim več „belčkov“, ki so po nekaj dneh našli svojo mučeniško smrt po raznih jamah. Ostanek beguncev se ni smel niti mogel naseliti na obrobkih slovenske meje; prisiljen je bil emigrirati v daljne prekomorske pokrajine.

Težko je emigrirati brez ficka v žepu. Komunisti doma so bili prepričani, da bo vsa ta maloštevilna emigracija po dveh treh letih izginila in se integrirala v nove kraje.

Slovenski narod, Benjamin med narodi, tudi v emigraciji kaže tisto neverjetno življenjsko silo, ki mu jo je Stvarnik podaril od vekomaj: Ta narod noče umreti, hoče živeti! Komaj smo zapustili ladje in zopet začutili trdna tla pod nogami, že smo zopet mislili na organizacije, tisk, kulturo, šport, itd. Po vseh krajih, koder so se Slovenci naselili so rasti slovenski domovi. Največja slovenska diaspora v Buenos Airesu je postala nekakšna slovenska metropola. Lahko rečemo, da že 24 let ne mine nedelja brez slovenske prireditve. Pred 18 leti smo še dobili **Slovensko kulturno akcijo**, ki je postala prava ljudska univerza emigrantske kulture. Na to ustanovo so danes ponosni vsi Slovenci, celo mladi slovenski rod doma, ker slovenski narod bo pisal ne dve, ampak eno samo zgodovino.

Četrtoletja dela v emigraciji pa da misliti staremu rodu, da bo po naravnem procesu kmalu svoj rok odslužil. Treba bo napraviti testament in delo prepustiti mlajši generaciji. To pa ni tako lahka stvar. Naša mladina nikoli ni doživela na lastni koži groze krvave revolucije in samo posredno preiskuje in presoja dogajanje revolucije na osnovi primerjave s sodobnimi pojavi predrevolucionarnih dejanj promaostičnih organizacij. Mladina šele išče pot, kako bi mogla učinkovito vezati preteklost in sedanjost. Še težje bo v današnjem bliskovitem razvoju tehnologije najti pot v bodočnost; zato bo prav, da za to priliko napravimo kratek memorandum.

1. Slovensko kulturno delo v tujini ima namen emigraciji in izseljenstvu posredovati domačo kulturo: V prvi vrsti SLOVENSKI JEZIK IN KATOLIŠKO VERO, te dve najsvetejši svetinji, ki smo jih prinesli iz domovine. Poleg tega pa še mnogo stvari: zasledovati razvoj najnovejše slovenske kulture, zasledovati politiko, gospodarski in tehnični razvoj doma, z eno besedo veza'i dom in tujino. To poslanstvo pa lahko vršimo le, če kot emigracija ne samo pasivno sprejemamo poročila iz domovine, ampak tudi sami kot emigracija in kot živ del narodnega telesa učinkovito sodelujemo pri ustvarjanju novih kulturnih vrednot.

2. Če hočemo kot številčno majhna emigracija res uspešno vršiti svojo nalogo, potem je potrebno:

a) trdno vztrajati pri isti ideji in istih načelih, radi katerih smo bili prisiljeni emigrirati;¹

b) smotrno koncentrirati delovanje društev in organizacij tako, da bomo dosegli z najmanjšimi sredstvi in najmanjšim naporom največji možni uspeh.

3. Obžalujemo, da so se v zadnjem času pojavili znaki razkroja v naših vrstah. Razcepu pri bojevnikih je sledil razcep v Kulturni akciji. Ne morem na drobno analizirati vzrokov in posledic. Kljub temu pa ugotavljam sledeče: Skoraj vsak proces razkroja se začneja pri sporih zgolj osebnega značaja, ki se v kratkem času stopnjuje do takšne skrajnosti, da postane vsako **sožitje nemogoče**. Osební spori so najboljši katalizatorji, da se potem infiltrirajo idejne korekture, ki končno razkrajajo vsako solidno idejno bazo, vsako jasno linijo, vsak jaseñ cilj.²

¹ Danes v času dialoga mislijo, da se „načelnost“ lahko nadomesti s „širokim gledanjem“ in da bomo s tem tudi mladino pridobili. Ti ljudje so popolnoma pozabili, da s takšnim delom ne samo pokrivajo kri, ampak tudi idejo, za katero so umrli naši mučenci. Deset let pred izbruhom revolucije l. 1941, so bile v dijaških in akademskih društviñ hude borbe, da so končno stari in mladi prišli na jasno. Mladina nam bo sledila le, če ji bomo natočili zelo čisto vino tudi z avtokritiko svojih napak, ne pa, če bomo pri svojih ugotovitvah spreminjali predznake.

² Leta 1965, menda decembra meseca, je kakor blisk iz neba prinesla tržaška „Mladika“ usodne dr. Truhlar-Vodebove „Razgovore pod Kvirinalom“. Takrat smo bili še vedno tako idejno močni, da je odbor SKA objavo tega članka „a limine“ odklonil. Današnji odbor, ki se je malo oddaljil od ekstremnega protikomunizma, pa je pred kratkim na prvi strani, v prvi koloni „Glasa“ objavil odstavek iz nove dr. Truhlarjeve knjige „Katolicizem v poglobitvenem procesu“. Dr. Truhlarju moramo priznati mnogo dobre volje, da se trudi najti primeren sistem, kako pridobiti protestante in socialiste (komuniste) za Boga in cerkev. Dr. Truhlar je podoben hribolazcu, ki hoče po vsej sili preko severne stene Triglava priti na vrh. Ker je pri plezanju silno nesiguren, je nevarnost podana, da se zvrnejo v prepad on in vsi oni, ki so z njim zvezani na isti vrvi. Dr. Truhlar misli, da ima kot pesnik pravico govoriti **nejasen jezik**. Ko govori Sv. Trojici, „algo tiene raro“ — ima nekaj nenavadnega, pa prosim, — brez vsake herezije. Ko govori dr. Truhlar o vključevanju **narodne biti v svet** — išče kaj je pozitivnega pri protestantih in socialističnih ureditvah in hoče, da se kljub emigranstvu vključimo z domom (!) v eno samo narodno stremljenje, pa prosim, naj nihče ne misli, da je pri tem kakšen „socializem ali marksizem“ vmes. Končno, v svoji najnovejši knjigi govori o verski zavesti. ki se spreminja, o času, ko je treba gotove preživele oblike vere zavreči in si za vsebino vere poiskati novih oblik. Tistemu, ki se bo kaj pritoževal bo hitro pojasnil, da ne gre za spremembo vere, ampak za spremembo molitvenih in obrednih oblik. In vendar: Neki vzoren družinski oče in izobražen mož mi je priznal, da je najnovejšo dr. Truhlarjevo knjigo prebral v enem dušku, od šestih zvečer do treh zjutraj, potem pa čutil, kakor da se mu je v prsih podrlo vse, v kar je veroval — po knjigi, kjer ni herezij. Pričakujemo, da bo g. dr. Truhlar pazil na to, kaj objavlja in za koga piše. Ni vseeno s kom govori ali s kom debatira. Ni vsaka debata iz teološkega seminarja za široki svet, ki vse presoja samo po gramatični interpretaciji. Primerjaj tudi:: Mi in razgovori pod Kvirinalom, Vest. 10-11-12/66.

4. Razdori v naših vrstah porazno vplivajo na mladino. Ko delujeta dve vzporedni, neodvisni organizaciji, pri obeh opazujemo neko mrtvilo in neko **kulturno praznoto**, ki jo seveda eni in drugi skušajo na umetne načine paralizirati. Nekonzcentrirano, diverzificirano delovanje posebno pri tisku povzroča hude glavobole.

Odgovorni urednik mora največkrat sam odločati o tem, kaj sme iti v tisk, in kaj je treba prej šele temeljito popraviti ali sploh odkloniti. Redoma vse te posle upravlja uredniški odbor. Če pa tega odbora ni, je nujno, da kaj hitro iz kulturnih višin pademo v takšne globine, da iz njih več ven ne moremo.

5. Slišal sem med Slovenci mnoge proteste, ko se je izvedelo, da Kulturna akcija skuša izpopolniti kulturno praznoto s prispevki prijateljev iz domovine. Res je, in to vedno poudarjam, da v Jugoslaviji vpeljani gospodarski socializem iz l. 1945 počasi, pa previdno stopa proti desni; vsakemu otroku pa je jasno, da je o slovenski spravi možno govoriti šele tedaj, ko se bo lahko gradil „most“ z obeh strani. To pa ni samo gospodarsko ampak pretežno politično-kulturno vprašanje.³

6. Vsem je tudi znano, s kakšno nezadovoljnostjo so se sprejemale vesti, da sedanji odbor SKA ne skuša več ostati na smeri „skrajnega“ protikomunizma. Vsi si moramo biti na jasnem: Večja „odprtost“, večje „razumevanje“, o katerem toliko govorijo vatikanski diplomati, bo svet in tudi katoliško cerkev pripeljal v novo Monakovo (l. 1940). Mi še nismo pozabili, kako smo po Emerjevem umoru eno leto zastoj čakali na bratsko „razumevanje“. Nebroj starine in mladine je padlo od Emerja do dr. Natlačena. Končno nam ni drugega preostajalo, kakor vzeti orožje v roke in braniti lastno življenje. Res pa je tudi, da je takrat že bilo prepozno in radi tega smo danes tu, kjer smo.

³ Preteklo leto je SKA povabila iz domovine kot predavatelja duhovnika, prof. dr. Rodeta. Ta gospod je med drugim vzpodbujal k obči slovenski spravi, ki naj bi izšla prvenstveno iz emigracije. Zatrjeval je, da je našel med mladimi komunisti „dobre“ ljudi, in kadar se je z njimi na univerzi razgovarjal, mu je bilo kot človeku včasih „težko“. Na to odgovorjam. Treba je vedeti, da se dogajajo v vsaki vojni, posebno v revoluciji, zločini proti mednarodnemu vojnemu pravu. Dejstvo pa je tudi in tega nihče ne bo izbrisal, da imajo poboji komunistov na eni strani in poboji bele „reakcije“ („črna roka“ itd.) na drugi strani vsaj razmerje osemdeset proti nemu. Duhovnik dr. Rode pravi, da mu je včasih „težko“. Tudi onemu duhovniku, ki so ga živega zazidali l. 1945 za profesorsko obednico v šentvitskih zavodih je bilo „težko“... S tem seveda nikakor nečemo reči, da ne želimo slovenske sprave: iz vsega srca si jo želimo. Slovenska sprava pa mora priti iz resničnega hotenja in spoznanja vsega slovenskega naroda, doma in na tujem; to je nemogoče, dokler doma vlada diktatura Zveze komunistov, ki s svojim usmerjajočim in idejnim in političnim delom nastopa kot pobudniki politične aktivnosti. (Citirano iz uvoda k jugosl. Ustavj — VI.) Glede vprašanja, kako se lahko pride do sprave po evoluciji, primerjaj Pacem in terris (67).

Sklep. Danes se nahaja ves svet v nekem prehodnem stanju. Stari kapitalizem se pogreza, pred nami pa vstajajo pošasti tehnologije in avtomatizacije. Razlika med revščino in bogatijo, namesto da bi se manjšala, se še veča. Ves svet išče potov, kako „počlovečiti“ bodočo tehnologijo. Premikajo se mase in strukture. Smo pred tem, da se bodo tudi premikali narodi. Malj slovenski narod bo v tej dobi zopet izpostavljen pritisku od vseh strani. Tis'i, ki prebivajo doma, so dolžni braniti naš narod na naših mejah, mi pa smo dolžni braniti svoj narod od zunaj. Pisano je, da bodo „sedemdeseta leta“ — leta težav. Ali se tega vsi zavedamo?

Karel Mauser: Vetrinjsko polje

VETRINJ

Tako so taborili Izraelci, ko jih je Bog izpeljal iz sužnosti.

Veliko je bilo vetrinjsko taborišče. Deset tisoče je sprejelo. Prazno je bilo. Toda prvo je voda.

Na grajskem dvorišču poleg vetrinjske cerkve je vodovod. Beli menihi so ga pred stoletji postavili. Bog je vedel, da bodo ob njem nekoč pili slovenski ljudje, ki bodo bežali od doma. Tudi ti si pil, ti in tvoji otroci. Tedaj si vedel, kolik božji dar je že samo voda. Kozarec vode!

Potlej si postavljaj dom. Nov dom. Danes se smeješ tistemu domu. Nad vozom si raztegnil plahto, če si jo imel. Morda si domoval pod vozom. Nekateri so si naredili dom iz vej in ga pokrili z lubjem ali s kožo pobite govodi. Morda si imel kaj takega. Gosposki je bil.

Les po tujih gmajnah je padal. Nihče ni vprašal. Sila kola lomi. Živeti je bilo treba. Skuhati vsaj za otroke. Za ognjišča so služili na dvoje prežagani sodi od bencina. Za posodo prazne konzervne škatle. Človek se je vračal v staro primitivno življenje.

Skrb pa se ni umaknila. Grizla je in glodala. Večno tako ne more biti. Angleži sicer pomagajo, toda vse je tako čudno in zapleteno.

Dr. Valentin Meršol poskuša to in ono. Zna angleško in je povsod spoštovan. Ljudje mislijo nanj in on misli na ljudi. Vendar je v zraku nekaj, kar ne da od srca dihati. Angleži plešejo. Njim je lahko. Skrbi so odvrgli kakor umazano vrečo. Tujih skrbi ne morejo razumeti. Redki so taki med njimi. Preveč so hladni. In politika je taka.

Toda živeti je treba. Življenje mora svojo pot. Otroci se potikajo. Nimajo kaj početi. Začeli so z zasilno šolo. Ravnatelj Bajuk je iznajdljiv. Gre. Nič zato, če je na prostem, na grajskih hodnikih ali v šupi. Šola je vendarle. Vsaj košček starega življenja se vrača.

Možje modrujejo naprej, ženske se menijo po svoje. Toliko je križev. Vsak misli na dom. Le kako je zdaj? Vse so pobrali. Vsa leta truda in znoja, kakor bi jih vrgel za plot. Drugi je sedel na tvoje mesto. Vse je imel pripravljeno Skledo, mast in moko. Drva si mu nacepil in mu jih nasušil.

Mlada mati ne ve kam z dojenčem. V župnijsko klet se umakne, da se otrok vsaj nasiti.

Vsega manjka. Župnišče je odprto, toda premajhno je za vse.

Ko se znoči, zagore po polju kresovi in kresovčki. Nekateri kuhajo drugi kurijo, da jim je prijetneje. Naskrivaj po žepih stikajo za drobtinami in tobakom. Trda je. Vsak dim je dragocen. Misli spet vstajajo. Zdaj bi opravljal živino. Prijetno bi bilo sedeti za hišo. Na svojem sedeti.

Vzdigne se pesem, se nosi nekaj časa, pa spet zamre. Nima zaleta. Jutri bo spet nov dan. Prav tako, kakor je bil današnji.

Tudi ti si tako mislil. Sedel si ob ognju in gledal družino. Otroke, ki se niso mogli spočiti. Gledal si ženo, ki je komaj tajila solze. Zavoljo tebe ni hotela vekati.

Se še spomniš? Pomisli nocoj na vetrinjski večer. Povečerjal si in se igraš z otroki. Radio poslušáš, morda sediš ob televizijskem aparatu in gledaš slike prestradanih otrok s Koreje. Tako zelo se bojim, da rečeš: Žena, prestavi, dovolj mi je tega. Poglej, če je drugod kaj lepšega.

Joj, kako smo šibki! Se bojiš preteklosti? Kdor se boji preteklosti je slab človek in slab gospodar. Preteklost je velika učiteljica. Ne pozabi!

Vetrinjš!

Vsak dan bi moral vsaj enkrat izreči to besedo. Za spomin. Na ta način se boš vedno držal nad vodo.

V dobrem času se spominjaj na slabe, ki si jih preživel, da se ne prevzameš, in v slabih misli na to, da so še ljudje, ki trpe več kakor ti. To je velika modrost življenja.

Samo trpljenje zori. Lagodno življenje ustvarja slabiče. Vsak, ki je doživel Vetrinjš, bi moral biti zrel.

Pomisli na Vetrinjš! Zapri oči in še enkrat prehodi vso pot od doma do Vetrinjša! Pojdi skoz vse kolone voz, poglej v vsak šotor na Vetrinjškem polju. Spravi vso bolečino v srce in kjer koli si, ostal boš — človek.

VETRINJSKA CERKEV

Vetrinjska cerkev je bila maja in junija 1945 na široko odprta. Tuja je bila sicer cerkev, toda Bog je bil isti.

Šmarnice so bile in ljudje so se zgnetli v prastaro cerkev. Mešale so se molitve s petjem.

Se spominjaš vetrinjske cerkve? Dobro se je spomniš. Cerkev belih menihov je bila in danes je stara že osem stoletij. Koliko je že videla v tem času!

Mogočna je vetrinjska cerkev. Sezidana v starem cistercijanskem slogu je velika umetnina. Pred glavnim oltarjem si gotovo velikokrat molil. Postavil ga je leta 1622 opat Reinprecht, ki sedaj počiva pred oltarnim omrežjem v posebni grobnici. (Njegov sorodnik je postal opat cistercijanskega samostana v Kostanjevici ob Krki in zatem v Stični).

Pri tem oltarju je maševal opat Janez, znameniti zgodovinar, ki je vodil bele menihe od leta 1312 pa tja do leta 1345. Slovil je ta opat, ker je bil še sam priča ustoličenju koroških vojvod na Gosposvetskem polju. Natančno je opisal običaj, ko je slovenski kmet-svobodnjak v slovenski besedi izročil oblast koroškemu vojvodu.

Cerkvi sami se starost pozna. Lesni črv se je lotil lesa in ga počasi, toda z gotovostjo spreminja v prah. Znamenita slikana okna za glavnim oltarjem je župnik Musger ob času zadnje vojne snel in jih spravil. Velika dragocenost so.

Pa kaj bi ti vse to pravil. Bolje poznaš vetrinjsko cerkev kot jaz. Vsak kot poznaš, vse stebre. Tam si hodil k maši. Vsak dan je bilo darovanih okrog štirideset maš.

Za sveče je bila trda, mašno vino so delili po kapljicah.

Takrat si vedel, da je vetrinjska cerkev srce Vetrinjskega polja. To je bilo veliko srce, ki je sprejelo vase vsa srca. Tvoje srce, srce tvoje žene, srca tvojih otrok. In vsako srce je bilo tedaj do roba nalito s pelinom. Ves Vetrinj je bil en sam velikanski grm pelina.

Ena sama sladkost je bila na Vetrinjskem polju:

Vetrinjska cerkev.

— — — —

IRCI HOČEJO SVOBODO

Irci v Severni Irski so, kot se zdi, odločeni, da napravijo enkrat za vselej konec svojemu zatiranju in zapostavljanju od strani protestantske večine, sestojee v veliki meri iz potujčencev, ki so ravno zaradi tega tako zagrizeni in fanatični proti narodu svojih dedov. (Mi Slovenci vse to pre-dobro poznamo, zato ne nasedamo propagandi, da gre samo za fanatizem „katoličanov“). Zdaj so se pa mnogih izzivanjih katoliški Irci odločno postavili po robu protestantom in angleškimi oblastem, ki pod videzom objektivnosti dejansko ščitijo, podpirajo in ščuvajo protestante. Boj zadobi-va obliko državljanske vojne. Angleške čete izvajajo blokado in hišne pre-iskave. Samo v enem dnevu so zaprle nad 200 „sumljivih“ katoliških Ircev. Tudi to Slovenci dobro poznamo iz časa okupacije.

O KATYNSKEM POMORU

V Vestniku sem letos pisal parkrat, kako skušajo emigrantski Armenci genocid, ki so ga izvršili Turki med prvo svetovno vojno, spraviti pred ustanovo Združenih narodov. Urugvaj se je odločil biti zagovornik „armenske zadeve“ in jo po 50 letih postaviti „na tapeto“ svetovnih dogodkov.

Podobno se v zadnjem času skuša obnoviti pred mednarodnim svetom „Katynski proces“.

Letos sta izšli v Londonu dve knjižici, ki govorita o katynskem pomoru poljskih častnikov med drugo svetovno vojno l. 1940. Namreč: *Death in the Forest*, ki je spisal Poljak I. K. Zawodni, ter *Katyn a crimen without parallel* irskega pisatelja Louisa Fitz-Gibbona. Obe govorita o pomoru poljskih oficirjev, katerih trupla so odkrili l. 1943 Nemci v Katynskem gozdu pri Smolensku. Ti knjigi sta imeli v svetu velik odmev in so spravili Katyn znova v svetovno javnost. Tako je letos 22. aprila v londonskem parlamentu sprožil to vprašanje bivši zastopnik tajnika Mednarodnega sodišča v Nürnbergu, konserv. poslanec Airey Neave, ki obljublja, da se bo pečal še naprej s katynsko zadevo in jo spravil pred Komisijo za človeško pravo pri Združenih narodih oz. pred Mednarodno konferenco za človečanske pravice, ki se bo sestala letos na Dunaju in za kar je dobil že 181 podpisov (Glos Polski 10. 9. 71).

Tako bi Poljaki zdaj že vdruživši skušali spraviti ta pomor svojih oficirjev pred mednarodno javnost, kakor so jo poskušali že l. 1952, ko jim je uspelo v parlamentu Združenih držav Amerike ustvariti posebno Komisijo za ugotovitev katynskega zločina, pa se je nepričakovano njeno delo pretrgalo in je zadeva potihnila. Tudi na nürnberskem procesu se Katyn ni prinesel ne v obtožnico proti Nemcem, ne proti Sovjetom, ki so seveda sedeli med sodniki. Zavladal je obziren molk, ki ga prossovjetska poljska vlada v Varšavi seveda noče prekiniti. Tam — na Poljskem — še vedno poudarjajo katynski umor kot **delo nacističnih Nemcev** in je Gomulka le^os kaznoval dva študenta, češ da širita o Katynu „lažne vesti“. Tudi Enciklopedija ne omenja Katyn. Leta 1963 se je ustanovil pri poljski vladi Svet za ohrano spomenikov vojne in mučenišva, ki je izdal knjigo „Vodnik po mestih vojne in mučenja Poljakov med vojno 1939—1945“, v kateri se Katyn ne imenuje. (Glos polski 22. 5. 71) V Vzhodni Nemčiji pa nasprotno še naprej napadajo zahodnonemški radio, ki je poročal o teh knjigah, češ, da še vedno „govori lažnjivo in skuša rehabilitirati naciste, napotujoč katynski pomor sovjetom. (Kurier polski, 5. 8. 71)

Tako je že od l. 1952 molk v zahodni Evropi in ZDA, v sovjetskih satelitskih državah pa se vzdržuje še vedno sovjetska teza o nemškem po-

kolu poljskih oficirjev. V tak položaj se vključi sedaj letošnji poskus, odpreti nanovo pred svetovno javnostjo, to se pravi pred predstavniki mednarodnih ustanov za človečanske pravice vprašanje avtorstva tega genocida ter njega mednarodna obsodba.

Spričo tega bo morda zanimalo bravce Vestnika zgoščeno poročilo o katynskem pomoru, zlasti še ker ima toliko skupnega s pobojem domobrancev pri nas. Posnemam ga po poljskih zanesljivih podatkih, ki jih bom navajal sproti.

1. Kako je bilo odkrito katynsko grobišče?

Najzanimivejšo razpravo o odkritju katynskih žrtev sem bral v reprezentativni poljski emigrantski reviji *Kultura* v Parizu (1955, str. 127-41 Katyn i Polski Czerwony Krzyz), kjer zastopnik poljskega rdečega križa med vojno K. Skarzynski opisuje to odkritje aprila leta 1943.

V Varšavo je priletel posebni Goebbelsov odposlanec in sklical nekaj predstavništev poljskega javnega življenja (Društvo pisateljev, Poljski Rdeči križ...) ter jih povabil na ogled katynskih jam. Med prvimi je odletel tja pisatelj Ferdinand Goetl (moj znanec, o katerem sem intervju in študijo napisal v DS 1930), in se vrnil ogorčen nad sovjetskim zločinom. Toda Rdeči križ se je obotavljal itd., ker ni hotel služiti nemški propagandi, dokler ni dobil dovoljenja od podtalne poljske vojske v domovini. Šel je K. Skarzynski; nadškof Sapieha je poslal o. Jasinskega, da opravi molitve nad grobovi; in še nekaj drugih. Katyn je blizu Smolenska. Tam jih je sprejel Oberleutnant Slovenzik, nekdanji avstrijski častnik, sedaj komandant Smolenska. Ta je najditelj teh grobov. Poljski delavci so med delom pri hiši v katynskem gozdu, ki je bila nekoč počitniška vila za sovjetske tajne policiste (NKWD), naleteli na grob z več trupli, ki so ga takoj zaprli in nanj položili nekaj brezovih križcev. Bili pa si ti Poljaki poslani na drugo mesto. Ker pa so se v okolici množili glasovi o tem, da so se na tem mestu vršile sovjetske eksekucije; da so vojaki na spomlad l. 1940 večkrat obkolili gozd in napravili obroč okrog njega, da ne bi kdo prišel blizu; da pa so videli tovrstne avtomobile, ki so vozili ljudi in potem slišali njih vpitje, je Slovenzik začel iz svoje iniciative raziskovanje. Z grozo je odkril sedem množičnih grobov. Javil je v Berlin, in Hitler sam je dal nalog, „naj nadaljuje z odkopavanjem, in naj identificira mrtvece, da bi lahko obvestili sorodnike.“ Z Goebbelsom sta spoznala velik propagandni pomen tega odkritja in takoj povabila omenjene poljske ustanove na „ogled poljskih grobov“.

Vodili so jih v gozd, kjer so se ustavili nad velikanskim grobom v obliki črke „L“. „Pogledali smo v jamo — pravi Skarzynski — strahotno prepletanje gnilih rok, delov teles, glav, dvigajočih se iz nasute zemlje. Na trati okrog je ležalo okrog 400 izkopanih trupel, malo dalje pa smo videli še obrise trupel z zimskimi plašči. Bila so še dobro ohranjena. Gumbi in

medalje kot nove. Nekatera so že razpadala, druga so bila kot mumificirana, ker so bila v peščeni zemlji. Obrabi brez kože, oči in usta votla... lobanje pokrite z lasmi; samo rdeči lasje so obdržali svojo barvo, drugi so zbledeli; roke so bile dobro ohranjene z dolgimi nohti, z vidnimi linijami na dlani. Način ekzekucije je bil pri vseh enak: na vsaki glavi enaka rana, drobna luknjica na tilniku v začetku lobanje in prav tak izhod na čelu. Take rane je mogla zadati samo ekipa ekspertov z največje bližine. Kako to, da so bili vsi ti ljudje ubiti na enak način? Takoj se mi je prikazala slika pred očmi: videl sem skupine vojakov, ki so stopali s kamiona na prav tem mestu, kjer stojim sedaj... Tedaj jih je obkolila oborožena straža. Vsa skupina, ne vedoč kaj jih čaka, stopa navzgor... Vojaki so pripravili revolverje, odtrgali jim tako možnost pobega, še par korakov in — s šreli v tilnik so popadali čez grob... Tako sem jih videl. Le zakaj se niso branili? Vsi so imeli plašč vržen čez glavo, pod tilnikom zavezan z vrvjo, roke povezane odzad in spete z zgornjo vrvjo, da se niso mogli gibati. Vsem ista rana: plašč je bil vržen čez glavo tako, da je ostala gola žrta vrata: tja je udaril strel.

Druga jama je bila polna vode od talečega se ledu in zato polna gnilih delov telesa... Nov dokaz, da so bila vržena v jamo še pred zimo 1940/41. Oče Jasinski je blagoslavljal telesa in nato omedlel... ni mogel prenesti smrada in pogleda na tak zločin...

Iz osmega groba so vpricho njih odkopali še 150 trupel.

Tako so odkopali v **Katynu 4.243 trupel.**

Toda Slovenzik je govoril ves čas o 11.000 pobitih častnikih. Iz tega sklepa Skarzynski, da so bili Nemci poinformirani še iz časa „sovjetskega prijateljstva“ o toliko ujetih poljskih častnikih.

Tako ta prva poljska priča, Skarzynski.

In resnično je bilo toliko poljskih oficirjev v teh koncentracijskih taborih: v Kozielskem, Ostaszkowem in Starobielsku. V Katynu so pobiti samo iz tabora Kozielsk, natančno, po spisku in celo po vrstnem redu v grobu kot prej v taborišču. Pobite iz Ostaszkowa so pozneje odkrili pri Harkovu. O starobielskih se še sedaj ne ve, kje so. Toda 11.000 častnikov so pogrešili resnično v l. 1941, ko se je začela ustvarjati poljska vojska v Sovjetiji.

Pozneje so Nemci sklicali mednarodno razsodišče, pa se „zavezniki“ niso odzvali. Mednarodna komisija nemških satelitov in nevtralec je potrdila sovjetski pomor žrtev. (V tej komisiji je bil slovaški zdravnik dr. Subik, znan kot pesnik Andrej Žarnov, moj znanec iz Bratislave, sedaj univ. prof. medicine v ZDA)

Zahodni zavezniki niso hoteli nasedati Goebbelsovi propagandi, pričani, da gre za nacistični pokol. To vero je še bolj potrdila sovjetska „Specialna komisija“, ki jo je samo iz svojih ljudi sklicala Sovjetska zveza, potem ko so nazaj osvojili Smolensk, ki je ugotovila „katynski zločin nem-

ško-fašističnih napadalcev“. In to ugotovitev so „zavezniki“ vzeli za avtentično in sovjetski sateliti jo vzdržujejo še danes.

2. Kako je prišlo do katynskega pomora?

Poljska vojska se je ob napadu Nemcev septembra 1939 začela umikati proti vzhodu. Ko pa so Sovjeti nato zasedli svoj del vzhodne Poljske, so zajeli vso poljsko vojsko, v kolikor ji ni bilo mogoče uteči v Romunijo, Ogrsko in preko Jugoslavije — tudi Slovenije — v Italijo, Francijo in Anglijo. Pa to je bila velika manjšina, povečini samo civilisti. Stotisočna poljska vojska je ostala v Sovjetiji. Oficirje so Sovjeti strpali v 33 koncentracijskih taborih. V treh — zgoraj omenjenih taborih — je bilo okrog 11.000 častnikov. Mnogo generalov — med njimi general Haller, ki se je med prvo svetovno vojno boril v Franciji itd... Pisatelj in slikar Jose Czap-ski, ki je bil z njimi v taborišču, je kot priča opisal v knjižici Wspom-niena Starobielske (Rzym 1940) — in s skicami opremil — natančno ime-na svojih znancev. Tudi način, kako so s kamioni odpeljevali tovariše pod pretvezo, da gre za „premestitev tabora“. Tu omenja tudi pesnika Piwo-warja, kako je pisal stihe na „cigaretni papir“. itd.

General Wladislaw Anders je bil že skoraj dve leti v policijskih za-porih v zloglasni Lubianki v Moskvi, ko je Hitler napadel Stalina in za-čel svoj vdor v Rusijo. Churchill je takoj ponudil zavezništvo Stalinu. Za-čel se je „krvoskrunski zakon“ med zahodno demokracijo in vzhodno dik-taturo. Churchillu je uspelo, da je dobil od Stalina pristanek, da se iz polj-skih ujetnikov ustvari zavezniška poljska vojska kot vojska suverene Polj-ske države, katere priznana vlada je v Londonu. Mandat za sestavo te armade je prejel general Anders v zaporu, iz katerega je bil seveda izpu-ščen. Začel je najprej iskati poljske častnike. Javili so se iz vseh častni-ških taborišč, samo nobenega ni bilo iz omenjenih treh. Novi poljski posla-nik pri Sovjetski zvezi prof. S. Kot je iskal te častnike pri vseh sov-jetskih oblasteh, pa jih ni našel. General Anders opisuje v svoji knjigi spominov „Brez zadnjega poglavja“ (imam ga v španskem prevodu, Sin capítulo final, Barcelona 1948) ta križev pot iskanja, ko je bil dvakrat osebno pri Stalinu in mu je ta obakrat obljubil, da jih bo poiskal in mu jih poslal. Tudi predsednik poljske emigracijske vlade v Londonu St. Mi-kolajczyk piše v knjigi spomin „La violación de Polonia“ (Barcelona 1950), kako je potekalo iskanje teh častnikov in je mnenja, da je te častnike dal odstraniti osebno sam Stalin, ko je dal nalog: „Likvidirati!“, kar so pod-rejeni morda napačno tolmačili ukaz, toda redno so prav ta izraz rabili za — pomoriti (str. 43). Da so jih pomorili, je sklepal že tedaj general An-ders iz besed Berie in Merkulova, ki sta jih rekla mimogrede: „Napravili smo s temi ujetniki veliko napako (ošibko)“. To se pravi: pobili smo jih.

O tem iskanju izginulih častnikov je izšla potem l. 1943 obširna do-

kumentarna knjiga „Zbrodnia katynska w swietle dokumentow“, str. 500, kateri je napisal predgovor general Anders sam. Tu so fotografirani vsi predmeti, ki so ostali po pobitih, pa tudi vsi dokumenti o iskanju teh pobitih, odgovorj vseh oblastnikov od Stalina do Molotova, Vyszynskega, Beria in Merkulova, vse to pripravljeno za ameriško komisijo raziskovanja. Kot posebna knjižica pa je izšla še **Lista katynska** kjer so zbrana vsa imena častnikov, ki so se nahajali v teh taborih, kakor so ostala v spominih taboriščnikov ali v kakšnih dokumentih, seveda, v kolikor jih je bilo sploh mogoče obnoviti. Znanstveni natančno pripravljene dokumenti za sodni proces.

Ti knjigi sta še sedaj glavni obtežilni dokaz za sovjete in glavno znanstveno delo za poznavanje katynskega vprašanja. Nobenega dokumenta najdenega pri pritožbi, ni iz časa po aprilu 1940. Nemci so prišli v Smolensk šele julija 1941.

(Bo še)

Pavle Rant

Laik – to je zdaj vprašanje!

Pokojni dekan teološke fakultete v Ljubljani dr. Maks Miklavčič je v medvojnem času in po njem izbral pot sožitja s prihajajočim režimom, nikdar pa se ni odpovedal svojemu globokemu slovenskemu prepričanju. Od tedaj, ko nam je pri urah zgodovine v škofovih zavodih umel poiskati vsako prosto minuto za razgovor o slovenstvu pa do posmrtnega blatenja, ki ga je sovražno zлил nanj „menda“ duhovnik celovške škofije W. Mucher, so pretekla najbolj krvava leta slovenske zgodovine. V davnih dedih je dr. Maks iskal moči za obstoj slovenskega naroda in pot ga je znova in znova vodila na Gosposvetsko polje.

S tem se je zameril sodobnim nacistom. Tudi Mucherju med njimi Bog se ga usmili, bi dejal Jalen. Bog daj norecem pamet, bi zapisal drugi. Bolj kot to, da se neki Mucher loti blatenja vsega slovenskega naroda, ker takšno blabetaenje prehodnega posameznika bo minilo, bolj dejstvo, da se še vedno najdejo cerkvene avtoritete, ki takšno pisanje dovolijo. Komu v korist? Kristusovemu nauku o ljubezni, papeškimi okrožnicam o sožitju med narodi, določilom mednarodno priznanih pogodb? Komu neki? To bi morali zdaj povedati celovski škof. In če ne bi hotel, bi morali slovenski škofje to od njega preko Vatikana zahtevati! Saj ni delo samo v reševanju duš, delo je tudi v reševanju naroda in njegove časti kot take, kajti, da po Cankarjevo povemo: vsi smo bili najprej rojeni Slovenci-pogani in šele potem sprejeti — hvala Bogu — v katoliško Cerkev. Kdaj bo torej odločnim, jasnim in pogumnim besedam msgr. dr. Rudolfa Klineca, kot smo

jih brali v „Svobodni Sloveniji“, sledila uradna beseda domovinskih ordinarijev, kdaj zdomskih duhovnikov, kdaj vseh glasil, ki se s svojimi razvojniki danes pulijo za prva mesta v neki prehodni fazi bodočih dogodkov...kdaj?

Res je, da bi še pred nekaj desetletji dobil pošten ukor, ako bi se kot laik drznil takole pisati. A danes vsa vesoljna Cerkev poudarja vlogo laikov in njih pravico do širšega udejstvovanja. Torej...

Zamislimo se za hip v čas Kristusovega nastopa. Skušajmo ga prikazati z besedami današnjih časnikarjev. Jezus Kristus, sin Jožefa in Marije, je začel novo podjetje in je v ta namen zbral skupino začetnikov, kadetov, ki jih je istočasno vzgajal v svoji stroki. Priznati je treba, da je imel silno srečno roko pri izbiri bodočih sodelavcev. Nekateri so se usposobili za pisanje, drugi za govorništvo, vsi so držali podjetje na višini, čeprav jih je nenadna gospodarjeva smrt presenetila. Še tisti, ki se mu je izneveril, je bil toliko pošten, da ni začel svojega lastnega podjetja, kljub temu da so ga v ta namen financirali. „In šel je ter se obesil,“ je ostalo zapisano.

Zdaj to podobo prestavimo v kateri koli zgodovinski čas. Sleherni papež je Kristusov namestnik, sleherna ekipa, ki istočasno z njim sodeluje po vsem svetu, njegovi nameščenci. Večinoma so dobri, nekaj je poprečnih, drugi so slabi. Kot vsi navadni zemljani. Razlika je v tem, da danes za prejete denarje nekateri nasedajo komunističnemu materializmu, drugi kapitalističnemu ugodju, obojni pa hočejo peljati obrat na svoje. Eden piše nejasno ali zmešano knjigo, drugi hodi po zborovanjih in protestnih maršev se udeležuje, oba pa sta prepričana, da po svoji vesti prav delata. Vest! Marsikje je oglušela, marsikje sploh nikoli posluha ni imela, marsikje se oglasi šele tedaj, ko prvi bolezenski znaki temeljito stresejo ubogo človeško telo.

In se vrstijo papeži, se vrste ekipe, se dvigajo in padajo najbolj moderni in napredni, vedno pa drže arški župniki, kaplani Klemen, preprosti semeniščniki, skromni sobratje. Na teh koncev sloni Cerkev, čeprav se čudno sliši.

Kaj imamo pa zdaj laiki z vso stvarjo opravka? — Vse! Iz naših družin morajo zrasti novi duhovniki, se pravi, člani bodoče cerkvene ekipe. In če hočemo, da bo Cerkev res spet Kristusova, moramo najprej začeti pri sebi, v lastnih družinah, pri vzgoji otrok. Ne vse tako, kot so nas učili še precej po janzenistično; tudi čas in njega spremembe je treba znati vključiti. Tega pa ne bomo dosegli, ako s Cerkvijo kot tako, s tisto večno Cerkvijo, ne bomo živeli.

Mi bomo morda prešli razočarani, da smo šli skozi obdobje poskusnih kuncev. O nas bodo rekli, da smo bili žrtve časa in dogodkov, zmedenih

pojmov in splošnega svetovnega pretresa. In res moraš biti močan, da to mnenje že v naprej vzameš nase in ne protestiraš. A trenutno drugega ne ostane. Zagrizi se vase in vzdrži v zavesti: morda bo pa mojim mladim le kdaj lepše. Ne samo v zunanjem svetu, tudi v notranji mirnosti.

S pogumom torej naprej prav zaradi bližajočega se dejstva, da bo duhovnikov vedno manj. Toliko več odgovornosti bo prešlo na laike: Cerkev bo v naših družinah, pri snidenjih, na izletih. Tako kot v Kristusovem času: hodil je med narodom, bil z njim. In samo izbrani so ga spremljali. Dvanajst samo. A iz naroda so zrastle novi dvanajsteri in vedno rastejo. Dokler bodo v slovenskem, bomo živeli. Življenje pa je v družini.

Slovenski duhovščini je bil celibat brez sedanjega zasedanja v Rimu vedno samo po sebi razumljiv stan. Zato se mi laiki slovenskega rodu in naši duhovniki sprašujemo, čemu je sploh bilo potrebno toliko govorjenja in pisarjenja po vsem svetovnem tisku, kot da bi bili vsi mednarodni časnikarji katere koli vere kaj prizadeti pri celibatu.

Na žalost so željo Janeza XXIII, da bi se o Cerkvi pisalo tudi na prvi strani svetovnih dnevnikov, napačno razumeli. Kdo bo to radovednost plačanih časnikarjev ustavil, prepustimo Sv. Duhu. Z njimi vred tudi Mučerja in sokrivce.

12. oktobra 1971

O. M.

Moj grob

Čez moj prah neslišno se useda prah pozabe,
v jesenski noči čezenj oster veter brije
in v zimskih dneh odeja mehka ga pokrije,
samotna cvetka je potem prišla vasovat z livade.

Tu čaka prah, poglobljajoč se v travno rušo,
ki bujno se nad mano je razbohotila,
neznano roko, ki nekoč odkrila
bo mojo grenko bol in mojo sušo.

Utrgala bo roka nežno cvetko nebogljeno
in v skrivnostni zgradbi njeni bo ljubezen brala,
ki iz prahu ga črpa z letom v leto cvetka zala,
morda ji bo postavila še pravo ceno.

Takrat bo v prahu mojem radost zadrhtela
in suša, bol se bo v veselje spremenila,
ko v srcih mladih bo hvaležnost gorka vzkliła
in se kot baklja, žarni kres bo razplamtela.

DOKUMENT IZ TEŽKIH ČASOV

IZ ARHIVA DR. MIHA KREKA

V letih svojega bivanja v Londonu, je bil dr. Krek član jugoslovanske vlade vse dotlej, ko je vlada krenila na levo. Bilo so to leta italijanske okupacije v t. zv. Ljubljanski pokrajini in meseci po okupaciji pokrajine po Nemcih in nastanek domobranstva.

Poleg neprestanih težav v vladi sami, ki se ni znala izogniti notranjim sporom, je dr. Krek bil neverjetno trd boj, da bi Angleže prepričal o pravilnosti našega protikomunističnega boja med sovražno okupacijo, kar zahodni zavezniki nikakor niso hoteli razumeti. Za nje je bila vsaka oblika sodelovanja z okupatorjem zločin, ki ga je treba kaznovati.

Da bi dr. Krek Angležem dopovedal, kaj se v naši deželi dogaja, je porabil vsako priliko, da je na podlagi zanesljivih poročil od doma skušal informirati odločilne angleške osebnosti o naših izredno težkih razmerah. Za primer prinašamo strogo zaupno pismo Krekovo Siru Georgu W. Rendelu, britanskemu veleposlaniku za Jugoslavijo, ki se v prevodu glasi:

NAJSTROŽJE ZAUPNO

Moj dragi Sir George!

1. junija 1944

Ponovno sem se trudil, da bi združil partizane z drugimi organiziranimi in podtalnimi gibanji v naši deželi v en skupen boj proti okupatorjem. Dobil sem tale odgovor: „Boj partizanov ni usmerjen proti okupatorskim silam temveč je komunistična revolucija, ki so jo povzročili komunisti in zapeljani Slovenci. Njihovi nacionalni pozivi so propaganda za zavajanje prebivalstva. Hočejo se polastiti oblasti in so nasprotni jugoslovanski vladi. Skoro vse podeželje je proti njim in tudi v Ljubljani so že v manjšini.“

Partizansko vodstvo je, poleg tega, tudi proti kralju, naši vladi, generalu Mihailoviću in Jugoslaviji. Njihov program je sovjetski režim, njihova zastava je rdeča in njihov grb sta srp in kladivo. Ne moremo predvidevati sodelovanja s temi ljudmi, toda bomo še poskušali.

Partizani vsepovsod sodelujejo z italijanskimi komunisti. Sami so na Primorskem objavili, da je neki italijanski komunist član vodilnega odbora partizanov.“

In še dve drugi sporočili od doma:

„Komunisti so neznatna manjšina med Slovenci in so tako tesno povezani z italijanskimi in nemškimi komunisti, da bi bila skupna organizacija z njimi škodljiva. Ne borijo se proti okupatorju. Nadaljujejo s svojo revolucijo in nas ovajajo okupatorju. Pozivamo vas, da ne žalite čustev našega naroda z oddajami na londonskem radiju. Če ne morete povedati, da so naši partizani morilci, pa vsaj njihovih žrtev ne imenujte za morilce. To povzroča tegobo in nezaupanje, do Londona.“

„Na zasedanju vseh strank, ki so povezane v Zvezi, je bil sprejet

naslednji sklep: Komunisti, ki morajo pristati na načela združitve Slovence v federativni Jugoslaviji, morajo tudi prenehati pobijati Slovence, nehati požigati domove in ropati. Iz svojih vrst morajo izključiti vse morilce. Samo tedaj bodo možni razgovori o skupnem sodelovanju proti okupatorju. Iz naših izkušenj dvomimo, da bodo to storili brez izrecnega naročila iz Moskve.“

Prav tako mi je prišlo v roke pismo, v katerem se naši ljudje pritožujejo vsled več govorov, ki jih je na londonskem radiju v oddaji za Slovence imela neka ženska. Govore označujejo kot „histerično komunistično propagando“ in „skrajno krivično za nekomunistično slovensko ljudstvo.“ Ugotovil sem, da je bila v zadnjih mesecih na slovenskih oddajah londonskega radia edina ženska, uradnica radia gđc. Hirsch. Nisem bral njenih govorov in ne morem o njih soditi, toda ker so tako slabo vplivali, menim, da je zadevo treba razčistiti.

Lepo vas pozdravljam

dr. Miha Krek

Vaša ekselenca

Sir George W. Rendel, K. C. M. G.,
britanski veleposlanik za Jugoslavijo

Odgovor na to pismo priča, da je Sir Rendel stvar vzel resno in vsebino sporočil na merodajna mesta.

BRITANSKO VELEPOSLANIŠTVO ZA JUGOSLAVIJO
45, LOWNDES SQUARE

ZAUPNO

Moj dragi dr. Krek!

1. junija 1942

Zelo sem hvaležen za vase najstrožje zaupno pismo MK/EB z dne 1. junija glede vprašanja odnosov med partizani in drugimi organiziranimi silami in podtalnimi gibanji odpora v Sloveniji. Prišlo je ravno prav, ker sem se udeležil sestanka na zunanjem ministrstvu, kjer so to in podobna vprašanja bila na dnevnem redu debate. Zato sem izkoristil priliko in sporočil vsebino vašega pisma večim odločilnim osebnostim, istočasno s potrebnimi pojasnili.

Pismo so brali z velikim zanimanjem in sem prepričan, da bodo najresneje vzeli v poštev informacije in mnenja, ki jih vsebuje.

Ostajam, moj dragi dr. Krek, vedno vaš,

George W. Rendel, l. r.

Vaša ekselenca

dr. Miha Krek

14, Kingston House South
Enismore Gardens

Na vse Krekove korake je bil odgovor vedno bolj negativen, dokler se angleška vlada ni definitivno odločila za komunistično linijo odpora v Jugoslaviji in pozvala vse nekomunistične edinice, naj se priključijo v boju proti okupatorju — komunističnemu vodstvu.

ŠKOF ROŽMAN

Duhovna podoba velike osebnosti na prelomnici časa

Razmeroma zgodaj smo dobili življenjepis gotovo enega največjih pa tudi najbolj poniževanih ljubljanskih škofov dr. Gregorija Rožmana. Leta 1967 je izšel prvi del in leta 1970 že drugi del. Napisati dober, objektivni življenjepis o takem možu, kot je bil škof Rožman, resnično ni lahko delo. Pa je uspelo v polni meri lazaristu dr. Jakobu Kolariču, kateremu moramo biti zato, kar in kakor je do sedaj napisal, iskreno hvaležni. Če vzamemo v poštev dejstvo, da je delo napisano v zdomstvu kjer mnogi prevažni zgodovinski viri in ljudje niso dosegljivi, moramo avtorju tega dela najprej čestitati na pogumu, s katerim se je dela lotil, na pridnosti in vestnosti pri izbiranju gradiva in na slogu, ki je živahen, prijeten, vendar vsekozi zelo trezen. Kot avtor sam priznava v uvodu, so nekateri že vnaprej dvomili v objektivnost življenjepisa. Ko oba dela preberemo pridemo do prijetnega zaključka, da je pisatelj tudi to nemajhno nevarnost srečno premagal.

Namen tega pisanja je samo naše bralce informirati o tako znameniti knjigi in jih pripraviti do tega, da bodo življenjepis ne samo bežno prebrali, ampak ga kupli, prebrali in hranili kot dragocenost v svoji družinski knjižnici.

V prvem delu so najprej opisana otroška dijaška in mladostna leta. Kmečki sin Gregorij Rožman rojen 9. marca 1883 v Dolinčicah na slovenskem Koroškem je preživel leta enako kot vsi kmečki otroci: trda vzgoja, skromno življenje. Talenti, ki jih je že otrok kazal, so nagnili Franca Rožmana, da je dal sina Gregorija v srednjo šolo v Celovcu. Oče trd, skopih besed, pa trdne in žive vere; mati skromna, tiha vdana trpinka kot vse slovenske kmečke matere. Gregorij je imel v svoji osebi in značaju lastnosti obeh. Kot tak je bil priden študent, ki ni zapravljal dragocenega časa in trd do sebe, da je premagal vse mladostne viharje, ki tudi njemu niso prizanašali saj je bil zdrav in naturen fant. Prav boj z mladostnimi viharji je rodil v Rožmanu pesnika, ki pa je kasneje pesnikovanje opustil in se spremenil v odličnega pisca in govornika. Ti mladostni viharji in ljubezen so zelo lepo popisani. Po odlični maturi in dobljeni zmagi nad samim seboj je stopil v celovško bogoslovje. Že bogoslovec je kazal, da je resnično in za vselej z nožem prerezal vezi, ki bi ga ovirale na poti do duhovniškega poklica in kot duhovnika. Poleg resnega študija se je kot bogoslovec ukvarjal tudi s pisateljevanjem. Pisal je poučne in kratke črtice, ki razodevajo bodočega skrbnega dušnega pastirja. V duhovnika je bil posvečen 21. julija 1907 in v nedeljo 4. avgusta 1907 je opravil novo mašo v svoji rojstni župniji šmihel pri Pliberku. Njegova prva in edina

kaplanska služba je bila v Borovljah. Kakor je bil njegov župnik zanikrn in ne posebno goreč dušni pastir, toliko bolj je kazal gorečnost in duhovniško vnemo kaplan Rožman tako, da mu je neki starejši mož po poslušanju njegove pridige rekel: „Gospod, vi boste nekoč še škof postali.“

Kaplan Rožman je leta 1909 tretjič postal študent. Škof Kahn se je odločil, da ga pošlje na Dunaj, da doseže doktorat iz bogoslovnih ved. Na Dunaju je bil sprejet v duhovniški vzgojni zavod Avguštinaj. Študij ni bil lahak, a ga je z odličnim uspehom končal in 27. junija 1912 je prejel čast doktorja bogoslovja.

Nato je bil študijski prefekt v knezoškofijskem semenišču Marijanišče v Celovcu. Po enem letu službovanja v Marijanišču je bil imenovan za docenta cerkvenega prava na škofijskem bogoslovnem učilišču v Celovcu. Bil je eden najljubeznivejših profesorjev, mož molitve, s svojo izredno osebnostjo je izravnal nasprotstva. V tej dobi začenja tudi njegovo javno delovanje med mladino v prosvetnih drušvih in kmalu je postal eden najzanimivejših in priljubljenih versko-prosvetnih delavcev med Slovenci na Koroškem, poleg tega pa priložnostni dušni pastir, ki je vodil duhovne vaje in misijone po slovenskih farah.

Kmalu pa se je izpolnilo to, kar mu je oče rekel ob novi maši: „Vesel sem, da imam sina duhovnika, smiliš pa se mi, da boš duhovnik ravno v najtežjih časih.“ Usodni strel 28. junija 1914 v Sarajevu so sprožili prvo svetovno vojno, ki je tudi preusmerila Rožmanovo življenjsko pot. Silno je bolelo mladega dr. Rožmana trpljenje ljudstva, podivjanost nemških nacionalistov, preganjanje, trpinčenje, sramotenje in zapiranje zavednih slovenskih duhovnikov. Ker je med vojno prosvetno javno delo bilo nemogoče, zato se je tem bolj posvečal dušnemu pastirstvu in pisanju. Konec vojne, boji za Koroško, plebiscit, vse to je Rožmanovo dušo napolnjevalo z grozo in grenkobo. Leta 1919 se je prvič moral umakniti na jugoslovansko stran v Mozirje v Savinjski dolini. Pa se je kmalu vrnil nazaj in se z vso vnemo posvetil delu. Toda še pred plebiscitom je postala Ljubljana njegovo duhovno področje. Na povabilo bogoslovne fakultete pravkar ustanovljene ljubljanske univerze je prevzel leta 1920 stolico za cerkveno pravo. Odzval se je povabilu, pravno pa je še nadalje ostal profesor cerkvenega prava na bogoslovnem učilišču v Celovcu, kjer je bil za to službo nastavljen. Predno je odšel v Ljubljano, je celovškemu ordinariju sporočil, da se takoj vrne in prevzame predavanje iz cerkvenega prava, ko bo bogoslovno učilišče v Celovcu imelo slušatelje za njegovo stroko. Naj ga samo pokličejo, ko bi ga potrebovali. Toda klicali ga niso več in tako je dr. Gregorij Rožman ostal v Ljubljani. Rožman potemtakem ni bil begunec. Po plebiscitu ni bil prisiljen zapustiti Koroške, saj je odšel prostovoljno skoraj eno leto pred plebiscitom in odšel z namerou, da se vrne.

To je na kratko vsebina prvih treh poglavij I. knjige.

V četrtem pogledju pa že postane Ljubljana — Rožmanova prečudna življenska usoda. V tem poglavju je opisano Rožmanovo profesorsko delo

predvsem pa njegova velika ljubezen do slovenske mladine in požrtvovalno delo, ki ga ji je posvečal. Začetki v Ljubljani so bili zelo težki, zlasti v gmotnem oziru, ker so ga ob selitvi popolnoma okradli. Čakalo ga je v Ljubljani pretresljivo razočaranje, ko je zrl pred seboj ostanke svojega siromaštva. Sprejel je službo prefekta v Marijanišču, da je na ta način imel vsaj stanovanje in hrano. Zelo natančno je popisano njegovo delovanje med Orli, saj je to organizacijo spoznal že na Koroškem. V zvezi z delom med mladino, so v tem poglavju zanimivi opisi nemškega mladinskega gibanja, opis križarstva med našo dijaško mladino, s spori, ki so nastali pod vplivom križarstva, Rožmanov odnos do vseh teh pojavov, opis orlovstva, ki je bilo njegova ljubezen. Prav tako je lepo opisano Rožmanovo prizadevanje in delo v fantovskih in dekliskih Marijinih družbah in njegovo cvetoče vzgojno pisateljsko delovanje v korist slovenski mladini in njegovo znanstveno pisanje. V tem poglavju nam pisatelj nekoliko osvetli tudi njegovo zasebno življenje, zlasti njegovo domotožje in ljubezen do rodne Koroške in njegovo navdušenje za planine.

Jasno je, da tako aktiven duhovnik, tako priljubljen človek pa do skrajnosti skromen ni mogel ostati brez velikih usodnih življenjskih sprememb. V petem poglavju se po Rožmanovih besedah zbirajo nad njegovo glavo težki oblaki. Škof Jeglič je leta 1928 izpolnil 78 leto svojega življenja, začel misliti na naslednika; pogled in misel sta obstala na dr. Rožmanu. „Misli so mi vedno bolj krožile okoli dr. Gregorija Rožmana,“ je govoril škof Jeglič. Dr. Rožman je to vedel, se branil, a se je končno le vdal. Sprejel je škofovsko čast „pa tudi „križa težo in plačilo“. Zanimivo je, da je za škofovsko imenovanje zvedel, ko se je leta 1929 za velikonočne praznike mudil na Koroškem. Lepi so opisi priprav škofovskega posvečenja, slavnostnih prireditev ob posvečenju in zlasti Rožmanovih temnih slutenj za čase njegovega škofovanja. To pisanje je naravnost pretresljivo.

Po presledku dobrih treh let je izšla druga knjiga, ki opisuje življenje in delo škofa Rožmana.

14. julija 1929 se je izpolnila napoved boroveljskega farana: dr. Gregorij Rožman je postal škof ljubljanske škofije in odslej spremlja življenjepisec njegovo škofovsko čast, odgovornost in delo. Z njegovim škofovskim nastopom začno nastajati tudi težki časi za slovenski narod. Druga knjiga je kakor pisan mozaik poln svetlih in temnih, bleščečih in motnih barv.

V prvem poglavju omenja potem pripravo za imenovanje, njegovo razmerje do škofa Jegliča in obratno. Diktatura se vedno močneje uveljavlja in s političnega že posega na druga področja narodnega življenja, kar nujno privede do spora s Cerkvijo. Gospodarska kriza postaja vedno hujša, brezposelnost in pomanjkanje se naglo večja. Spor episkopata z vlado in krono zavoljo razpusta Orla in ustanovitve Sokola kraljevine Jugoslavije se tako zaostri, da škofu Rožmanu grozi konfinacija.

V drugem poglavju je lep in zanimiv popis Rožmanovega odnosa

do duhovnikov, redovnikov in redovnic, do ostalih jugoslovanskih škofov in do samega sv. Očeta Pija XI. Anekdota, kako se je Pij XI. razhudil nad škofom Rožmanom in udaril po mizi, da je prevrnil tintnik in se pomazal, je v tej knjigi prvič popisana. Sploh pa so zanimiva in značilna Rožmanova srečanja s papeži.

Nad vse zanimivo pa je tretje poglavje, v katerem življenjepisec opisuje Rožmanovo oblikovanje, delo in odločitve v slovenskem laičnem apostolatu v Katoliški akciji, njegov poseg v delavske organizacije, slovensko organizirana dobrodelnost in organizacijsko službo za izseljence. To so tako sveže zadeve, da nas vse močno zanimajo. Škof Rožman je imel izredno razumevanje za dijaško in delavsko vprašanje. Oboje je zelo dobro poznal, ga podpiral, reševal in neprestano opominjal svoje duhovnike na dolžnosti do Katoliške akcije in krščanskih delavskih strokovnih organizacij. Komunistem je odločno obsodil, prav tako pa tudi načelno polovičarstvo in simpatiziranje s komunizmom. V teh zadevah je bil jassen in odločen čeprav je dolgo in veliko potrpel in si je vedno v zadevi najprej sam ustvaril jasno sodbo. Le tej so sledila dejanja. Če bi ne prišlo do nesrečne vojne l. 1941, kakšna cvetoča pomlad bi nastopila v katoliškem in v vsem življenju v Sloveniji. Toda temne slutnje in napovedi jasnovidnega škofa so se uresničevale druga za drugo. Vsi tisti, ki smo kdaj delali v KA in delavskih strokovnih organizacijah, moramo biti dr. Kolariču hvaležni za to prezanimivo poglavje.

Četrto poglavje je opis veličastnih množičnih verskih manifestacij. Spomin tisočpetstoletnice efeškega koncila, tisoč devetsto letnice odrešenja človeškega rodu; vse te proslave pa so bile priprava in uvod v zmago slavno in veličastno slavlje Evharističnega kongresa v Ljubljani 28. in 29. junija 1935. Osemstoletnica stiškega samostana l. 1936, leto mladinskih taborov 1938, 6. Mednarodni kongres Kristusa Kralja v dneh 25. do 30. julija 1939. Te krasne manifestacije žive vere slovenskega ljudstva so tudi za škofa Rožmana bili radostni dnevi. Pa tudi v te radostne dogodke so padali curki trpke grenkobe: smrt nadškofa dr. Jegliča 1937, smrt škofa dr. Gnidovca 3. februarja 1939, in še nenadna smrt narodnega voditelja dr. Antona Korošca 14. decembra 1940.

Kočljiva točka bi utegnili biti 5. poglavje, ki govori o zasebnem življenju škofa Rožmana. Gre za zadeve o katerih je treba previdno in pošteno govoriti pa še bolj previdno in pošteno pisati, zakaj napisana beseda ostane, se ne pozabi. Lepo je povedal življenjepisec o tem, kar je na velikem škofu bilo človeškega, pa tudi globoko posvetil v njegovo notranjost, ki jo je strahotno trpljenje neprestano oblikovalo, spolnjevalo in nič ne pretiravamo, če se reče pripravljalo do svetega življenja in svetniške smrti. Telesno mučeništvo traja malo časa, škof Rožman je trpel duhovno mučeništvo dolga leta. Toliko sramotjenja, ponižanja, vnebovpijoče krivice, kot jo je pretrpel škof Rožman verjetno ni pretrpel nobeden iz dolge verige njegovih prednikov na ljubljanskem škofovskem sedežu.

To je površna in bežna vsebina obeh knjig. V vsaki knjigi so dodane opombe. Iz teh se vidi, koliko gradiva je življenjepisec nabral in koliko ljudi je pri sestavi tega življenjepisa sodelovalo. Te opombe so vrednota zase. Prav tako je dodano besedno kazalo.

Knjigi krasi mnogo lepih in zanimivih slik. Tisk je lep in jasen, brez napak, oprema zelo lična.

Avtorju življenjepisa škofa dr. Gregorija Rožmana moramo za to, kar nam je dosedaj dal iskreno čestitati in mu moramo biti za njegovo delo iz srca hvaležni. Velika škoda bi bila, če nam ne bi mogel napisati še tretjega dela. Pisec sam pravi v uvodu druge knjige, da verjetno ne bo mogel zaradi bolezni. Prosimo Boga, da mu nakloni zdravje, da bo mogel napisati še najtežji pa tudi najveličastnejši del življenjepisa škofa dr. Gregorija Rožmana. Pa v tem naj mu pomaga tudi sam škof Rožman!

PATER JAKOB PIŠE NERESNICO

Po vojni so komunisti v domovini do tal podirali cerkve kapelice in križe ter druga sveta znamenja ob križpotjih. Taka je resnica, čeprav p. Jakob iz Nice piše drugače (Ameriška domovina št. 198, 15. okt. 1971), ko pravi: „Ob cestah stoje vaški križi, vaške male kapelice vsepovsod, ali znamenja po Gorenjski in Notranjski, po Dolenjski skozi Primorje... Resnica je pa vendar tudi — tako pater nadaljuje — „da je marsikatero znamenje, kapelica ali križ v dokaj revnem stanju. To je pripisovati gotovo bolj gospodarski strani kakor pa izrazu vernosti ali nevernosti...“ Po pisanju p. Jakoba se torej nobenemu znamenju vernosti vsepovsod po Sloveniji ni ničesar zgodilo. Ko bi se bil le potrudil na področje tragično znanega Kočevskega Roga, bi bil našel gotove predele, kjer so komunisti do tal podirli ne le kapelice in križe, ampak tudi cerkve, farne in podružnične, da ni o njih niti sledu. Poročanje p. Jakoba o kapelicah in križih je v nasprotju z resnico in je lažnivo, kajti ljudje, ki so takrat tam živeli, pripovedujejo, da so porušili nad 20 cerkva, med njimi lepe in velike farne cerkve, kapelice pa nič koliko.

Na drugem mestu isti pisec tarna nad tem, da po vojni ni nihče pomagal jugoslovanski revščini, ki jo je vojna povzročila. Takole piše: „Ne enim ne drugim oblastnikom (v Jugoslaviji), kdor kolj bi bil, bi ne bila dana lahka naloga: popraviti najprvo, potem pa zares dvigati. Razen tega pa — kdo se je kaj posebej brigal in pomagal tej jugoslovanski revščini po vojni...“ Ali ni resnicoljubni menih nikoli ničesar slišal o ogromni pomoči Jugoslaviji od strani mednarodne organizacije UNRRA v času tik po vojni? Takrat je ta dobrodelná organizacija po nalogu svojega predsednika newyorškega župana Fiorelo La Guardia Jugoslavijo zasipala z vsemi

vrstami življenjskih potrebščin. Toliko je prihajalo tja živeža, obleke in drugih potrebnih stvari, da so ljudje, ki so tačas prihajali iz Jugoslavije, navdušeno trdili, da se ljudstvu še nikoli ni tako dobro godilo. Preden kdo v javnem članku sočutno sprašuje, kdo se je po vojni posebej briga in pomagal jugoslovanski revščini, da bi s tem opravičeval režimsko zavoženo gospodarstvo, bi bil dolžan kot resnicoljubni človek prej preiskati dejstva gospodarskih razmer v Jugoslaviji po vojni. Takoj bi bil naletel na UNRRA in njeno ogromno pomoč in bi na ta način opustil neresnično poročanje, ki ljudi zavaja, da verjamejo neresnici, objavljeni v častivrednem listu in iz peresa katoliškega duhovnika-meniha.

Med drugim p. Jakob piše še to: „Cela naša domovina je govorila o zmagah; zmagali so pa pravzaprav oni, ki so bili premagani.“ Nato razlaga, zakaj so pravzaprav zmagali Nemci in Avstrijci; zato namreč ker so iz zgodovinske preteklosti uživali prestiž, radi katerega jim je svetovna javnost pomagala. Potem pa zavije oči in vzklikne: „Naši domovini pa — neugledni zmagovalci — kdo ji je hotel pomagati?!“ Iz tega vzdih spet veje opravičevanje režima, ki ni znal in hotel ljudstva izkoptati iz povojne gospodarske revščine, kljub temu, da je dobival od svobodnega sveta bogato podporo. Ali ni zgovorni pater nič bral ali slišal, da so samo Združene države Amerike naklonile po vojni Jugoslaviji nič manj kot dve milijardi dolarjev podpore v najrazličnejših oblikah in za različne namene? Dve milijardi dolarjev, ne dinarjev, da ne bo pomote! Koliko je režim v domovini dobil raznih gospodarskih ugodnosti in podpor od drugih svobodnih držav zahodnega sveta, je težko izraziti v številkah, a gre v težke milijone dolarjev. Kje so vse te milijarde, kje njih blagodejni gospodarski in socialni učinek, če mora pater z boleštno v srcu zapisati: „Trpin je bil, trpin ostal ta naš ubogi narod?“ Pravi, da so se mu zdeli ljudje v domovini kot izmozgani, izčrpani. Kdo je potem pobasal one milijarde? Škoda, da ni imel prav nobene prilike videti množico razkošnih zasebnih vil, vikendov vsepovsod, in poletnih izbrano opremljenih kopalnih naprav ob jadranskem obrežju! Po vsem tem je seveda narod moral ostati trpin, tudi če je „zmagal“.

O zmagi p. Jakob ponovno govori, pa dene besedo v narekovaj, češ, čeprav domovina govori o zmagi, so vendar pravzaprav zmagali Nemci. S tem hoče reči, da komunistični režim ni bil resničen zmagovalec in ni užival pravic zmagovalca v domovini. Alj je mogoče, da je pater pozabil na tisto po krutosti in strahoti največje dejanje zmagovalca — ki pa gotovo ni bil Nemeč — na zverinsko mučenje in pobijanje 12.000 neoboroženih naših fantov? Pa še nekaj: ni mogoče verjeti, da bi bil menih tako popolnoma brezčuten ob strašni usodi svojih sobratov-duhovnikov, ki so mučeniške smrti umirali, pobiti na domači zemlji od slovenskega zmagovalca. Vse to je očitna, stokrat izpričana resnica. Kdor se boji vso resnico povedati, naj rajši o vsem molči.

Nihče ne more p. Jakobu zameriti obiska domovine. Vendar naj sam

sebe vpraša, ali ni bil njegov jugoslovanski potni list predrag, čeprav je s svojim lažnivim pisanjem o gotovih stvareh in s popolnim molkom o drugih, največjih, le zelo šibak branitelj in zagovornik oblastnikov v domovini, pred katerimi je nekoč bežal.

Zvonko

Ukrajinski narod za svojim kardinalom

Ko je Pavel VI. proglasil mučenika jezuita p. Kolbeja za blaženega, je med drugim tudi dejal, da se je od nacistov umorjeni duhovnik žrtvoval za svojega taboriščnega sotrpina koncem koncev tudi zato, ker sta bila oba Poljaka: brat je bratu Poljaku rešil življenje.

To misel je verjetno že mnogo let prej tuhtal ukrajinski kardinal Slipyj, ko je s svojimi rojaki trpel v komunističnih zaporih; vsak dan je videl žrtve enih za druge, sleherno uro čutil trpljenje ukrajinskega naroda.

Osem let je molčal, odkar so ga Sovjeti v poklon Janezu XXIII. spustili. Takrat je bil novica on in z njim ukrajinski narod. V teh osemih letih se pa nihče ni spomnil, da isti narod še naprej trpi, to pot celo z nekim tihim pristankom svetovne javnosti, češ saj ne more biti tako hudo, ko je pa vrhovni dušni pastir Ukrajincev lahko zapustil svojo domovino.

Slipyj je brat vseh Ukrajincev. Kot tak je na sinodi spregovoril in dejal: „Hočem vam povedati, da me posebno skrbi usoda ukrajinske katoliške cerkve, katere trenutni položaj bi mogel označiti samo z besedami: biti ali ne biti... Ukrajinski katoličani so žrtvovali reke krvi in grmade mrličev zaradi svoje zvestobe papežu... in še vedno so žrtve najhujšega preganjanja, in kar je hujše, nihče jih ne brani. Ali je kje še kak narod, ki je toliko trpel? Ukrajinci, ki že tako dolgo časa toliko trpijo kot mučniki in izpovedovalci vere, bi morali biti nekako izbrisani kot neprimerne priče hudobij preteklosti... a Vatikan molči, ko je na vrsti razgovor o šestih milijonih ukrajinskih katoličanih vzhodnega obreda...“

Zaključki: pri svojih 79 letih je kardinal Slipyj podal najhujšo obsojbo komunističnega režima, hkrati pa tudi poudaril, da zaradi ljubelega mrtu morajo gotovi narodi trpeti še naprej. — Tudi slovenski med njimi.

Skupna zgodovinsko-politična pot Ukrajincev in Slovencev sega v čase prvega katoliškega shoda (katerega 80-letnica bo prihodnje leto) in se vleče ves čas v najožjem sodelovanju na političnem polju od dr. Šuštaršičeve ekipe naprej preko Janeza E. Kreka do Mihe Kreka, pa na kulturnem od začetkov naše moderne dobe do slovenskega dela na ukrajinski univerzi v Buenos Airesu. Ali bomo Slovenci tudi sledili Ukrajincem to pot?

Tiste dni, ko je Slipyj govoril, je Mindszenty odhajal v prostovoljno

izgnanstvo na Dunaj, so izgnali Čangkajška iz ZN, Brežnjev se je učil demokracije v Franciji, Kosygin ogledoval Kanado in Tito počival v Nixonovem objemu.

Vedno in povsod so bili Rasputini; zdaj se pišejo morda Kissinger morda Brandt; bili so Borghie, ki se zdaj pišejo Casaroli ali Helder Camara.

Nihče pa ni dejal in nikjer ni bilo povedano, kdo bo branil svobodni svet pred komunizmom: takim ali takim. Verujem, da Ivana Arška, Jan Sobieski in Washington niso bil samo enkratne zgodovinske pojave.

7. nov. 1971

Pavle Rant

Ob taki mladini nobenega strahu!

Zabavljanje zoper današnjo mladino je kar splošen pojav. Tudi med slovenskimi emigranti jih je mnogo, ki zabavljajo zoper mladino in hinavsko zavijajo oči, češ, kam smo prišli, mi smo bili včasih boljši. Zgražajo se nad mladino zlasti tisti, ki bi mladino radi vpregli v svoj voz, pa jim mladina noče slediti.

Nekaj dogodkov v zadnjem času v Argentini pa dokazuje, da je ogromna večina naše mladine zdrava, da so njeni pogledi jasni, njeni cilji veliki in lepi.

Eden takih dogodkov je bil mladinski dan na Pristavi pri Buenos Airesu. Tam se je zbrala slovenska mladina iz vsega Velikega Buenos Airesa in imela tako lep nastop, da smo bili kar presenečeni. Na tem mladinskem dnevu sta bila tudi dva govora — ne starih in izkušenih govornikov ampak dveh zastopnikov mlade generacije. Govorila sta gdč. Pavla Andrejak, predsednica SDO in Miha Stariha, predsednik SFZ. Prva je hčerka, drugi pa sin slovenskega domobranca. Tako jemljejo potomci slovenskih domobrancev krmilo slovenske ladje v svoje roke.

Gdč. Andrejak je med drugim poudarila tole: „Vsi tisti, ki smo mladi, dokažimo danes, da nočemo ostati za tistimi, ki so tudi nekoč bili mladi, pa so nam mnogo zapustili, ko so prestopili v zrela leta... Naj nas vodi duh, ki ga nam je dala vzgoja naših staršev, ki so vse zapustili, tudi najdražje — svojo domovino, da mi lahko svobodno živimo in ohranjamo svetinje svojega narodnega življenja t. j. slovensko pesem in slovensko besedo. To naj bo zahvala vsem tistim, ki so darovali svoja življenja za ohranitev svobode duha...“

Miha Stariha pa je posebej podčrtal, da je ena izmed glavnih nalog mladinskih organizacij ta, da skušajo ustvariti v skupnosti najbolj pripravno okolje za slovensko mladino. Tako okolje, ki bo vedno bolj krepilo njen čut slovenstva in jo navduševalo za velike slovenske ideale. Za to pa je

seveda potrebno sodelovanje družine in sploh starejših, ki naj bodo temeljna opora, ki bo omogočila, da bo mladina ohranila življenje narodu.

To so besede zastopnikov naše mladine. Sedaj pa pogledjmo nekaj njihovih publikacij v Argentini.

Že lepo število let izhaja „Mladinska vez“, ki jo urejajo in v katero pišejo naši mladi. Pisana je v odločno slovenskem in globoko verskem duhu.

Dijaki Rožmanovega zavoda v Adroguéju izdajajo svoj list z naslovom „Zavodar“. Ob 20 letnici ustanovitve imenovanega zavoda so izdali novo številko svojega lista s tako lepo in tehtno vsebino, da mora biti te mladine vsakdo res vesel.

Lepo presenečenje za slovensko javnost je zbirka člankov, ki jih je napisal in izdal peti letnik slovenskega srednješolskega tečaja „Marka Bajuka“. Zbirka nosi naslov „Samostojna svobodna Slovenija“. Obsega članke o slovenskih mejah, ustavi, družini, jeziku, kulturi, Cerkvi, tehniki, mladini in gospodarstvu. To so zelo lepi članki naše mlade generacije, ki zasluzi krepko pohvalo.

Lubor J. Zink

ZAKAJ SOVRAŽIJO TITA

Objavljamo prevod članka, ki je izšel v kanadskem dnevniku „The Toronto Sun“ dne 5. nov. 1971. Prevod je oskrbel g. Otmar Mauser.

Poleg takih političnih morilcev kot so Stalin, Hitler in Mao-Tse-tung je jugoslovanski Tito majhen. Žrtve njegove eno-partijske diktature ne gredo v milijone. Ugiba pa se, da gredo številke preko 100.000.

Mora se torej reči, da to relativno majhno politično mesarjenje v balkanski socialistični federativni republiki ni Tičova zasluga. Njegovi rablji so bili prav tako natančni pri likvidacijah vsake opozicije kot so bili njegovi sovrstniki po drugih totalitarnih deželah. Velikost njihovih operacij je bila pač omejena zaradi manjšega števila prebivalstva, ki je približno enako kanadskemu.

Kljub temu so titoisti v prvem navalu nasilja zabeležili nekaj terorističnih dejanj, ki se lahko primerjajo z najgroznejšimi političnimi zločini današnje dobe. Eden teh zločinov, skoraj neznan v zapadnem svetu, je bil masovni nokol blizu 20.000 jugoslovanskih beguncev, katere so Britanci v Avstriji iročili v roke Titovemu režimu v maju leta 1945.

O tem „incidentu“ sem pisal pred petimi leti, ko mi je prišla v roke knjiga (Kočevje), v kateri D. M. Karapandžić opisuje pokol teh ljudi.

Tedaj se je po izjavah očitvidcev in drugih dokazih zgodilo na kratko tole:

Proti koncu druge svetovne vojne je en del preostale kraljeve jugoslovanske vojske hotel obdržati slovenski del Jugoslavije neodvisen od komunistične kontrole. Toda ti kraljevi vojaki so boj zgubili in so bili prisiljeni umakniti se preko meje v Avstrijo. Tam so bili poslani v taborišče blizu Celovca, kjer jim je bilo obljubljeno, da bodo odpeljani v Italijo.

Namesto tega, pa so bili na Titovo zahtevo skupaj s civilnimi begunci, ki so bežali z njimi, naloženi na vlake ter odpeljani nazaj čez mejo. Titovi partizani so odpeljali te ljudi na posebej pripravljene prostore v gostih gozdovih blizu Kočevja in jih tam hladnokrvno brez vsakega sodnega postopka s strojnimi postrelili med 24. in 29. majem 1945.

Ta množični politični pokol v Kočevju presega sovjetski pokol poljskih oficirjev in civilistov v Katynskih gozdovih.

Ker sem želel preveriti Karapandžičeve izjave, sem vprašal britanskega višjega komisarja v Ottawi, naj se o tem informira v Londonu. Skrivnosten odgovor, ki sem ga po več tednih čakanja dobil, je bil, da je Karapandžičeva zgodba „bistveno pravilna“.

Kmalu potem, ko sem o tem pisal leta 1966, so me obsule s pismi različne jugoslovanske emigrantske organizacije in posamezniki v Kanadi, ZDA in v Evropi, ki so mi dokazovali, da je Kočevje samo en primer političnega terorja pod Titovim režimom v povojni dobi.

S tem ozadjem v mislih ne bo težko razumeti razočaranja beguncev iz Jugoslavije, ko gledajo, kako je Tito (Josip Broz) dobrodošel in češčen gost demokratskih vlad. V njihovih očeh je nekdanji kominformski agent Tito tiran, katerega zločini proti človeštvu so prav tako veliki kot zločini ostalih totalitarcev.

Ljudje, ki ne vedo ali pa nočejo sprejeti te resnice, smatrajo Tita za izrednega voditelja junaške dežele, katera se je borila proti nacizmu z legendarnim junaštvom in kateri je uspelo začrtati svojo smer pod nacionalističnim, reformističnim komunizmom nakljub Kremlju.

Brez dvoma je Titovo vodstvo s pomočjo geografske pozicije in s previdno pomočjo zapadnih sil preprečilo, da Jugoslavije ni doletela usoda drugih moskovskih satelitov. Tudi ni dvoma, da je Titov tip komunizma dat deželi več prožnosti in prostornejši politični in ekonomski okvir, kot ga pa predvideva sovjetski sistem. Toda to je še vedno eno-partijska diktatura in Tito je totalitarca, ki se z 20 milijoni ljudi različnih narodnih in kulturno-političnih aspiracij hoče pokazati kot nevtraleca na mednarodnem pozorišču.

Vse to daje Titu moč v tem nemoralnem svetu moderne „realne“ politike, toda zaradi tega niso njegovi zločini nič manj odvratni za svobodne ljudi.

Gnusno je opazovati vlade, ki so brez načel in časti o krvave diktatorje. Slika Dolhousie univerze v Halifaxu, ki pripravlja bogokleten zločin s tem, da bo podelila častni doktorat prava človeku, ki je odgovoren za Kočevski zločin, pa presega vsako razumevanje.

Sramota za Združene države in Kanado

Dve demokratični državi — Združene države Amerike in Kanada — sta povabili jugoslovanskega komunističnega diktatorja Tita na obisk. Tito, ki se je dolgo trudil na vse načine, da bi ti dve državi lahko uradno obiskal, je bil tega vabila zelo vesel in je šel takoj na pot, da zanese na ta način v demokratični svet še večjo zmedo kot je že. Skoraj istočasno pa je Titov delegat v Združenih narodih dal prav isti Ameriki krepko klofuto, ko je glasoval proti ameriškemu predlogu glede sprejema Kitajske v Združene narode. Zdi se, da se v demokratičnem taboru pojavlja ponovno tista slepota kot je bila med vojno ter na konferencah v Teheranu, na Jalti in v Postdamu. Vse je pozabljeno. Pozabljeni so ameriški letalci, ki jih je dal Tito sestreliti, pozabljeni so tudi številni ameriški vojaki, ki so padli na Koreji in ki še padajo v Vietnamu.

Toda če so vsi pozabili na grozote komunističnih režimov, niso jih pozabili slovenski protikomunistični borci, ostanki tiste protikomunistične vojske, ki se je zmagovito borila zoper komunistične tolpe in je vojno izgubila samo zaradi silne slepote zapadnih velesil. Slovenski protikomunistični borci v Združenih državah in v Kanadi so povedali javnosti, kaj pomeni Ti'ov obisk: da namreč pomeni sramoto za Ameriko.

PROTEST ZDSPB

Zveza društev slovenskih protikomunističnih borcev je takoj, ko se je zvedelo za Titov obisk, opozorila vodilne osebnosti Združenih držav na velike negativne posledice, ki ga bo ta obisk imel za ameriško in svetovno demokracijo. Raznim ameriškim časopisom so bili poslani članki z orisom strahot, ki jih je Titov režim povzročil Sloveniji in Jugoslaviji. Posebno pismo pa je dne 26. oktobra ZDSPB naslovila na predsednika ZDA Richarda Nixona. To pismo se glasi v slovenskem prevodu takole:

Gospod predsednik. Predmet: **Komunist Tito, jugoslovanski diktator, obišče ZDA.** V zvezi z omenjenim predmetom navajamo naslednje poročilo, objavljeno v časopisih:

„Washington, D.C. (A.P.) Predsednik Nixon je v petek pozval vse Amerikance, da naj sprejmejo jugoslovanskega predsednika Tita naslednji teden „s spoštovanjem in vljudnostjo“ ter je dodal: „karkoli bi onemogočalo dober sprejem, bi bila velika nevljudnost do enega izmed eminentnih svetovnih voditeljev in velika napaka za državne interese te države.“

Kot zves'i državljani ZDA moramo k temu povedati svoje mnenje in tudi izraziti svoj protest.

Gospod predsednik, vi imate pravico odločati, s kom se družite in koga kot predsednik vabite v to državo. Mi celo ra-

zumemo vašo prošnjo, da se sprejme jugoslovanski predsednik s spoštovanjem in vljudnostjo, toda mi moramo

protestirati

k vaši izjavi: „karkoli bi onemogočalo dober sprejem, bi bila velika nevljudnost **do enega izmed eminentnih svetovnih voditeljev** in velika napaka za državne interes te države.“

Gospod predsednik, s tem, da ste dvignili Tita do stopnje eminentnega svetovnega vodje, ste ponižali svetovno vodstvo predsednika ZDA.

Koliko služi nacionalnim interesom te države sedanja smer zunanje politike ZDA, se je videlo v zadnji odločbi Združenih narodov, ki pomeni popolen poraz za ZDA (76:36). Naš ameriški delegat je pravilno imenoval ta poraz kot „sramoto“. Gospod predsednik, moč naših nasprotnikov sloni na napakah ameriškega vodstva. Če bo vodstvo države nadaljevalo to smer, bomo kmalu imeli same sovražnike in nobenega prijatelja več.

Gospod predsednik, mi upamo, da ne boste vodili državnih zadev samo z ozirom na svetovni mir, ampak z ozirom na svetovno svobodo.

Vljudno Vas pozdravljamo!

Jože Melaher
tajnik

Karel Mauser
predsednik

PROTEST V KANADI

Tiskovni referent ZDSPB v Kanadi g. Otmar Mauser je poslal predsedniku kanadske vlade Pierre E. Trudeau-u dvoje pisem. Dalje je poslal protestna pisma okoli 50 vodilnim osebnostim v Kanadi. Prvotako univerzi v Halifaxu, ki je podelila Titu častni doktorat iz prava.

Pismo predsedniku Trudeau-u pred prihodom Tita v Kanado vsebuje med drugim naslednje misli:

Spoštovani gospod. Prvič, odkor smo v Kanadi, se je zgodilo, da smo polni skrbi, nesigurnosti in bojazni zaradi smeri vladne politike. Ta dežela je bila zapeljana v nevarno igro mednarodne politike velesil. V tok življenja je vbrizgnila strup sumnje, razdora in bojazni, kar se je živo pokazalo že ob obisku g. Kosygina.

Sedaj smo zvedeli, da bo tudi jugoslovanski komunistični diktator in množični morilec Josip Broz-Tito obiskal našo deželo v začetku meseca novembra.

Nihče od nas si ni nikoli mislil, da bo nečč kot kanadski

državljan in davkoplačevalec moral plačati s svojim davčnim denarjem varnost in udobnost morilca naših očetov in mater, naših bratov in sester, ki so bili poklani od Titovih rabljev po končani vojni. Silno smo užaljeni ob misli, da bo ta človek uradno sprejet od naše vlade; od univerze v Halifaxu pa bo celo dobil častni doktorat iz prava za svoja vojna dejanja.

Zato izrekamo svoj najbolj energični protest proti Titove-
mu obisku in vas nujno prosimo, da ponovno pretehtate položaj in prekličete vabilo.

Rek'orju Univerze v Halifaxu pa je g. Otmar Mauser napisal naslednje pismo:

Spoštovani gospod. Potem, ko sem na televiziji videl množičnega morilca Josipa Broza Tita, kako sprejema častni doktorat prava na vaši univerzi, imam samo eno besedo za vas gospodje, ki upravljate univerzo: Sramota!

Prav je napisal g. Otmar Mauser. Res je velika sramota za ZDA in Kanado, ki veljata za predstavnici demokracije, da vabita in gostita tirana in diktatorja, ki ne dopušča v državi, ki jo je okupiral, nobene demokracije in svobode.

Dr. Jakob Kolarič v Torontu

Pisec življenjepisa pokojnega škofa Rožmana in ustanovitelj prve slovenske župnije v Kanadi č. g. dr. Jakob Kolarič CM je 25. avgusta 1971 prile'el iz slovenske Koroške v Toronto na enomesečni obisk. V tem času je obiskal tudi Cleveland in grob pokojnega škofa v Lemontu.

Snidenje z njim je bilo zelo pristržno in torontski Slovenci so mu v dvorani pri Mariji Pomagaj pripravili pozdravni večer. Prvi župnik Marije Pomagaj je bil zelo vesel te pozornosti in se je vsem pristržno zahvalil. Svoj obisk je predvsem uporabil za zbiranje nadaljnega gradiva za tretjo knjigo, obiskal pa je veliko ljudi tudi na domovih. Posebno vesel pa je bil, ko je v cerkvi Presvete Trojice skupno s tamkajšnjim kanadskim župnikom poročil hčerko našega člana in soborca Ivana Peterlina, katero je tudi kot prvega otroka krstil v Torontu. Gospodu dr. Kolariču se za obisk toplo zahvaljujemo in mu želimo, da bi tudi tretjo knjigo življenjepisa prevzvišenega škofa Gregorija Rožmana uspešno dokončal.

O. M.

Miha Benedičič – 60-letnik

Dobro, da ni zdaj Miha blizu mene, sicer bi mi pisalni stroj razbil na glavi. Noče, da bi se o njem govorilo in še manj, da bi se pisalo. Toda mi — njegovi prijatelji in soborci — ne moremo in ne smemo molčati. Njegov lep življenjski jubilej ne sme iti mimo nas, kot da se ni ničesar zgodilo. Skupaj z njim smo delili težke dneve, zakaj bi se pa sedaj ne veselili z njim ob tem veselem dnevu.

Dvoje vrst ljudi je na svetu. Eni vidijo samo sebe, delajo samo zase in kvečjemu še za svojo družino, in ves ostali svet jih ne briga; drugi pa se živo zanimajo za svojega bližnjega, za ves narod, za vse človeštvo, se razdajajo, se žrtvujejo. Naš jubilarant spada vse svoje življenje v drugo skupino. Vedno je smatral javno delo za svojo sveto dolžnost. Vedno se je boril za slovenske ideale: kot študent v dijaških organizacijah, pozneje v političnih organizacijah. In ko so komunisti zanetili bratomorni boj v Sloveniji je vedel, kje je njegovo mesto: med borci za svobodo in slovenske svetinje. Bil je med prvimi, ki so šli braniti slovenska življenja. Fantom-domobrancem ni bil samo junaški poveljnik, bil jim je več: prijatelj, vodnik, oče. Boril se je do konca in bil med zadnjimi, ki se je rešil rdečega pekla.

In kakor je smatral doma delo za skupnost za svojo sveto dolžnost, tako tudi v tujini posveča vse svoje moči svojim rojakom in še posebej svojim dragim protikomunističnim soborcem.

Dragi Miha, Bog Ti daj zdravja in moči za nadaljnje delo med nami!

Matija

NOVE KNJIGE

Zbornik Svobodne Slovenije

Če smemo vitalnost nekega naroda ali narodne skupine (emigrantov) presojati po številu tiska in prireditve, potem moremo reči, da smo slovenski emigranti v Argentini v letu 1970 in 1971 močno napredovali. Število prireditve je bilo lani in letos zelo visoko in tudi v publikacijah smo presegli prejšnja leta. Krona vseh publikacij pa je tudi letos Zbornik Svobodne Slovenije tako po obsegu kot po vsebini. Po obsegu je Zbornik že skozi dvajset let najboljše slovenska knjiga v zdomstvu. Po vsebini pa je to naša enciklopedija: popis življenja slovenskih političnih emigrantov, popis življenja v begunskih taboriščih, popis komunistične revolucije in odpora proti njej, oris stanja doma, oris kulturnega in političnega dela

emigracije, popis uspehov naših znanstvenikov, umetnikov, politikov in planincev itd. Zgodovina slovenske povojne emigracije je v Zbornikih S. S.

Letošnji Zbornik nadaljuje delo prejšnjih Zbornikov. Na 326 straneh velikega formata so uredniki tudi letos zbrali ogromno važnega in zanimivega gradiva. Naj navedemo samo nekaj naslovov: Boj slovenske manjšine na Koroškem, Koroški plebiscit, Rab — taborišče smrti, Dokumenti iz arhiva dr. M. Kreka (med temi važen dokument o intervenciji dr. M. Kreka glede vračanja domobrancev), Kdo bodi sodnik (dr. Vinko Brumen), Komunistična prevratnost v Latinski Ameriki (Pavel Fajdiga), Smer in strategija mestne gverile (Tone Mizerit). Kakor vsako leto, tako so tudi letos poglavja, ki so posvečena planincem, Slovincem v zamejstvu in Slovincem v izseljenstvu. Pomembno je tudi kazalo za preteklih dvajset letnikov. — Kdor hoče poznati slovensko stvarnost, mora vzeti v roke Zbornike S. S.

Sm R

Franc Ižanec:

ODPRTI GROBOVI: IV. zvezek

G. Rudolf Smersu me je kot urednik Vestnika prosil, naj bi napisal nekaj misli ob izidu IV. zvezka Odprtih grobov.

Pri izdaji I. zvezka, ki je izšel ob dvajsetletnici vetrinjske žaloigre, nisem sam nič sodeloval. Franc Ižanec je kar naprej zbiral nove dokumente, tako da je število prič zelo narastlo. Ker so bili nekateri, ki so strogi kritiki, kljub temu mnenja, da je te dokumente treba spraviti med ljudi kot veliko vredne, sem sam ure in ure presedel pri teh dokumentih ter bil vedno bolj prepričan, da je stvar vredna, da se objavi. Bilo je toliko raznih težav, da so včasih živci komaj še vzdržali. Z avtorjem sem ponovno, včasih po večkrat, predelaval vsebino in besedilo končno pripravil za tisk in prevzel strašno težko finančno breme za tiskarno, knjigoveznicu in razpošiljanje. Tako so z res velikimi križi izšli novi trije zvezki Odprtih grobov. II. in III. zvezek je g. Rudolf Smersu v Vestniku že lepo priporočil in se mu iskreno zahvalim. V II., III. in IV. zvezek sem napisal kratek uvod in tam utemeljeval zlasti potrebnost izdajanja tovrstnih dokumentov.

Ta zadnji zvezek obsega največ dokumentov: kar dva in sedemdeset. V resnici jih je pa več, ker je v nekaterih dokumentih navedenih po več prič. Ta zvezek je najobširnejši; saj ima kar 320 strani. Pa je tudi najpomembnejši; saj priče govore predvsem o vetrinjski žaloigri. Avtor je dal za podnaslov: Posmrtni zagovor vetrinjskih junakov. Sam sem mu svetoval naslov: Nedolžna kri vetrinjskih žrtev vpije k Bogu. Uporabil sem ga potem za naslov uvoda v ta IV. zvezek.

V prvih treh zvezkih nas je Franc Ižanec s pričami, ki so večinoma bile očitvidci in doživljale same strašne dogodke, vodil v prvem zvezku že po glavnih moriščih, v II. zvezku predvsem po Beli krajini, v III. zvezku po

Ljubljanski okolici, Notranjskem, Dolenjskem, Gorenjskem, vsaj deloma tudi po štajerskem, IV. zvezek pa je ves posvečen vetrinjski žaloigri in je res pretresljiv. Ob izidu knjige sem slišal neko mater, ki ima za moža domobranca, ki se je zadnji trenutek tik pred usmrtno vijo v hrastniških hribih rešil, pripovedovati, da so potem, ko so može in fante odpeljali iz Vetrinja v smrt, v vetrinjski Marijini cerkvi tri dni in tri noči zlasti žene in matere tako molile in jokale, da se je cerkev kar tresla. Kdor bo bral strašne zgodbe o tem, kaj so podivjani komunisti počenjali z našimi fanti in možmi, bo dal materam in ženam prav, pa tudi priznal, da so bili naši junaki molitve tisti čas prav posebno potrebni.

Na vsaj bistvene stvari omenim iz IV. zvezka:

Franc Jakše najprej pripoveduje, kako je z nemškim transportnim vlakom prišel preko meje. Lovše Andrej govori o usodi transportnega vlaka z ranjenci.

Iz arhiva pok. Franca Kremžarja je vzeti cela vrsta poročil; med drugimi so poročila o umiku Rovtarjev, občanov iz Grosupljega, vaščanov iz Velikega gabra ter o begu iz Stične.

F. M. poroča, kako je bil zajet na Dravskem mostu. V. D., kako so partizani zajeli begunce pred Dravskim mostom. N. Kogovšek opisuje beg čez Ljubelj in Dravski most na Beljak in v Italijo.

Jože Škulj, Rudi Hirschegger in Ernest Hirschegger omenjajo mnogo podrobnosti o umiku čez Ljubelj. Ernest Hirschegger poroča tudi o prvih stikih Narodnega odbora z Angleži, pa tudi o reševanju angleških letalcev.

Dokument števil. 60 povzema iz Kärnten Nachrichten in Domovine v taborišču dogodke v Vetrinju pred vračanjem fantov in mož v roke Titu. A. P. kratko poroča o razmerah v Vetrinju ob vračanju domobrancev. Franc Krištof omenja nekaj pomembnih stvari v zvezi z vračanjem.

Anton Zajc priča, kako se je srbski častnik (Ljotičev sin) rešil pri Radovljici, a so bili naši častniki tako zaverovani v angleško poštenost, da tega niso verjeli, da četnike in domobrance Angleži vračajo v Jugoslavijo.

Vinko Zaletel iz pisma dr. Janeža poroča podrobnosti o njegovi rešitvi pri Pliberku. Sem spada tudi poročilo dijaka Marijana štravsca.

Martin Kahne opisuje, kako je podpolkovnik Bogdan Berlot rešil del svoje čete in več častnikov. Franc Holozan pa osebno majorja Antona Mehleta, ki se je upiral angleškimi vojaškimi oblastem v Vetrinju.

Dr. Valentin Meršol pojasnjuje, kako je feldmaršal Aleksander ustavil vračanje civilnih beguncev iz Vetrinja. Tu najdeš tudi kratko poročilo o intervenciji dr. Miha Kreka v Rimu in podrobno poročilo dr. Basaja, Jožeta, predsednika SNO, o izročitvi Slovenske narodne vojske Titu.

Nekaj mesecev po vetrinjski žaloigri je v nekaj izvodih izšla kot razmnoženina: Knjiga dokumentov: Križev pot slovenskega domobranstva. Ta IV. zvezek je to dragoceno knjigo dobesedno natisnil. Knjiga ima osem poglavij:

- I. Kje so naši fantje.
- II. Od Pliberka preko Čelja na Teharje.
- III. V teharskem taborišču.
- IV. Morišča okoli Celja.
- V. Morišča v škofji Loki.
- VI. Taborišče v št. Vidu.
- VII. Kočevski Rog in druga morišča.
- VIII. Amnestije in komisije.

Silno dragocen je neke vrste dnevnik Pavleta Grada, kaj je doživel po 8. maju leta 1945 v litijskih in šentviških zaporih ter po amnestiji doma, dokler se ni znova umaknil čez mejo.

Za vsem tem pa posamezniki poročajo, kaj so doživljali na poti iz Vetrinja preko Podrožce na Jesenice, Kranj, škofjo Loko, kaj so pretrpeli na poti in v zaporih v škofji Loki, št. Vidu in končno na poti proti Kočevskemu Rogu. Naj omenim dve posebno pomembni priči: župnika Antona Škulja in Poldeta Laha. V celoti je tu objavljeno pripovedovanje Milana Zajca, kako se je rešil iz jame v Kočevskem Rogu.

Cela vrsta dokumentov potem govori o križevem potu domobrancev iz Pliberka do Teharij, o strahotah v Teharjih, mučenjih in pobojih, ter o moriščih v Hrastniku in okolici.

Nekaj dokumentov govori o skrivačih. Silno zanimiv je primer domobranca Karla Peleta, ki se je kot skrivač javil komunističnim oblastnikom, ki so ga potem tako nečloveško mučili, da človek komaj more verjeti toliko hudobijo.

Navedenih je iz Krajevnega ljudskega odbora v Vrhpolju pri Moravčah nekaj primerkov tako imenovanih karakteristik posameznikov: pobitih domobrancev in še živečih ljudi, v kakšnem razmerju so do komunističnih oblasti.

Več dokumentov priča, kaj se je godilo po končani revoluciji doma: v Ljubljani in okolici, po Gorenjskem, zlasti tudi po štajerskem in v Prekmurju. Vsaj deloma so popisane tudi razmere v Istri, na Primorskem in v Trstu tik pred koncem revolucije in takoj po končani vojski.

Poseben dokument je posvečen mučencu pisatelju Narteju Velikonji.

Peter Ivanovič v posebnem dokumentu na koncu priča, kako so Angleži približno v istem času kot domobranci s silo izročali ruske in poljske vojake ter civiliste v roke Stalinu.

Drugi zvezek je s'al v tiskarni in knjigoveznicji nad 400.000 pesov, tretji nad 600.000 pesov, četrti nad 800.000 pesov. To hudo finančno skrb in breme sem sam vzel nase v živem prepričanju, da žrtve komunistične revolucije na naših tleh, zlasti vetrinjski junaki to zaslužijo; saj sem trdno prepričan, da bi po natančni preiskavi za marsikoga mogli dokazati pravo mučenišтво.

Zanesel sem se predvsem na priče, v katerih verodostojnost ne dvo-

mim. Trdno upam, da kake namerne potvorbe in laži v dokumentih ni. Kot slovenskemu duhovniku mi je zelo veliko do popolne resnice. Komunisti imajo več kot preveč priložnosti, da dokumente ovržejo; samo nepristranski morajo biti. Mnogo ljudi v zdomstvu in zamejstvu morda še bolj podrobno pozna prav od blizu dogodke, o katerih govore ti dokumenti. Doslej se še nihče ni priglasil s kakšnim napisanim popravkom ali dopolnilom. Le nekaj sem jih slišal, da bi bilo treba en ali drug dokument malenkostno popraviti oziroma dopolniti. Naj iz ljubezni do resnice in tako krvavih žrtev to čimprej store! Saj bodo zdomski listi radi dali nekaj strani na razpolago. Če podpisane pošljejo popravke in dopolnila, bo vse storil, da ljude zanje zvedo.

Pripomnim, da ne Franc Ižanc ne jaz pri dokumentih nisva nikjer vrivala kakega svojega mnenja. Naj dokumenti sami govore! Tudi nisem ne jaz ne kdo drug dolžan strogo soditi tistih, ki v slepem zaupanju v angleško poštenost in dobroto kar niso mogli verjeti, da so Angleži tako zlobni, da so slovenske može in fante tako brezvestno izročili Titu.

Prvi zvezek ni več na razpolago. II., III., in IV. zvezek morete dobiti rojaki iz okolice Velikega Buenos Airesa v Slovenski hiši v Dušnopastirski pisarni. Vsi drugi pa naročajte knjige na naslov: Rev. dr. Filip Žakelj, Rivadavia 234, Adrogué, Pcia. Buenos Aires, Argentina.

Knjige smo te dni začeli razpošiljati na vse strani. Naj bi ti zvezki krasili vsako slovensko knjižnico. Saj so ti dokumenti nekaki mučeniški zapiski slovenskih žrtev in mučencev, včasih pretresljivo berilo, pa najboljše duhovno branje.

Dr. Filip Žakelj

Ob Ilijevi "Hudi pravdi"

Naše izvirno leposlovje, ki obravnava čas druge svetovne vojne na slovenskih tleh je obogatila HUDA PRAVDA, „povest iz domobranskega življenja“. Izdala jo je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu 1971 kot svojo 77. publikacijo. Knjiga obsega 351 strani (na zadnjih štirih je spremna beseda Tineta Debeljaka) in je razdeljena na 15 poglavij.

Njen pisatelj je Lojze Ilija, rojen 1905 v Sp. Brniku pri Cerkljah na Gorenjskem. Že v visokošolskih letih je (kot privrženec Slovenske ljudske stranke) posegel v politično dogajanje in okusil enoletni zapor. Diplomiral je na pravni fakulteti v Ljubljani, nekaj časa delal v uredništvu katoliškega dnevnika „Slovenca“, nato pa se odločil za odvetniški poklic. Leta 1941 se je ob nemški zasedbi Gorenjske kot begunec rešil iz Radovljice v Ljubljano. Ob koncu vojne, leta 1945, je z družino hkrati s tisoči drugih zapustil domovino in se umaknil v emigracijo. Zdaj živi v Venezueli.

Povest "Huda pravda", ki jo je pisatelj posvetil „rajnemu bratu Andreju, domobrancu, in nad 12.000 tovarišem, ki z njim vred nimajo gro-

ba“, zajema zadnje leto tuje zasedbe in revolucije na Slovenskem: od Petrovega 1944 do prvih majskih dni 1945, ko se množica beguncev vali čez Gorenjsko proti Koroški. To najbolj kritično, usodno leto je Ilija prikazal zgoščeno, napeto, plastično, zanimivo. Slog njegovega pripovedovanja je preprosto, jasno, nič iskan. Tako naravno, vsakomurumljivo, zdaj vedro zdaj ganljivo, za naš okus kdaj malce naivno so znali pisati naši pisatelji v 19. stoletju.

Ilija, ki je bil tudi sam domobranec, je upodobil življenje domobranske postojanke „nekje v Sloveniji“: v neki dolenski vasi, nedaleč od večjega mesta. Kot pravnik, politik, Slovenec in kristjan je pokazal, kako je domobranstvo nastalo iz samoobrambe in iz odpora proti rušiteljem starih vrednot, med katerimi je bila na prvem mestu vera. Pokazal je, v kakšnem mučnem položaju je bilo, ko je branilo Slovenijo pred komunizmom, upajoč v razumevanje in pomoč zahodnih zaveznikov („Angliežev“), a primorano delovati pod mrzlim nadzors'vom okupatorja. Ta idealizem, pripravljen na sleherno žrtev, ni bil kos visoki politiki protinacistične koalicije, marveč je bil obsojen. Prišlo je tisto, kar sem nekoč označil kot „šekspirsko tragedijo“ (pa pri tem mislil na Macbetha, ne na kakega kralja Leara).

Po podnaslovu bi pričakovali izrazito tendenčno črno-belo zgodbo. A pisatelj se je enostranosti obzirno izogibal, čeprav v knjigi tuintam prevladuje apologija domobranstva. Na takih mestih je Lojze Ilija razlagalec in zagovornik. Vendar je ves čas tudi humanist, kar je naravno, saj o dogodkih, ki jim je bil priča, govori po skoraj tridesetih letih. Kar je polemičnih izrazov, so potrebni za realistični prikaz obravnavanega obdobja.

Mnogotere misli se zbude v bralcu, ko prevzet zapre to skorajda dokumentarno povest. Kdor pozna predvojno in medvojno Slovenijo, bo z mešanimi občutki obstal pred sedanjo, ki se je rodila iz bratomernega boja. Ostra politična enosmernost, svetovnonazorska neenakopravnost, huda socialna neenakost, ključni položaj kulture in nevereli pogled v prihodnost — zdi se, da je ves materialni napredek zoper to brez moči.

“Huda pravda“ odpira knjigo naše zgodovine na njeni najbolj tragični strani. Kaže rano, ki bi jo mnoge priče najrajši pozabile, odpihuje pepel z žerjavice bolečine, izprašuje vest mnogim. Z begom pred neprijetnimi spomini si človek resda olajša „težo in vročino dneva“. Razsodnega, pred zgodovino odgovornega človeka nevedno pa bi bilo molča'i ob pravdi o domobranstvu, v kateri je doslej izreklo obsodbo edinole politično sodišče zmagovalca, medtem ko je moralna sodba človeške vesti precej drugačna. Lojze Ilija svoji knjigi ni mogel dati boljšega mota, kot je citat iz Sofoklove „Antigone“ (2. 523): „Nismo ostali pri življenju zato, da bi z drugimi vred lagali, temveč zato, da bi z drugimi vred resnico branili.“

V. Belič

OBČNI ZBOR ZVEZE DSPB

Dne 4. septembra 1971 se je v Clevelandu v prostorih Baragovega doma na St. Clair cesti vršil redni letni občni zbor Zveze DSPB, katerega so se poleg odbornikov in delegatov posameznih krajevnih organizacij DSPB udeležili tudi v velikem številu v Clevelandu in okolici živeči borci.

Občni zbor je začel predsednik **Karel Mauser** z molitvijo. Po čitanju zapisnika zadnjega občnega zbora, so bila podana poročila odbornikov ter nadzornega odbora. Volitev to pot ni bilo, ker je bil sedanji odbor po novih pravilih izvoljen za dve leti.

Preostali del občnega zbora je počel v debati, premlevanju raznih predlogov in splošnem prijateljskem razgovoru. Kljub soparni vročini so se udeleženci občnega zbora dolgo časa zadržali v dvorani in razpravljali zlasti o nedavnem Titovem obisku v Vatikanu in njegovem napovedanem obisku v ZDA in Kanadi.

V razgovorih smo se dotaknili tudi odnosov med obema borčevskima organizacijama, kateri so se, po mnenju nekaterih, vidno zboljšali, kar je gotovo razveseljivo.

Z občnega zbora smo odšli z zavestjo, da časi zahtevajo našo budnost in pospešeno aktivnost, večjo solidarnost med posameznimi organizacijami in bolj izpopolnjeno sistematično delo v ideološkem boju zoper komunizem, ki preti tudi že deželam, v katerih smo iskali svobode. Naj nas sovražnik ne najde speče!

O. M.

PISMA UREDNIŠTVU

Ob Finžgarjevi stoletnici rojstva

Dragi urednik! Ob Finžgarjevi stoletnici rojstva so ponekod igrali njegove igre in tudi napisanih je bilo nekaj lepih besed o njem. Kolikor se je vse to nanašalo na Finžgarja kot umetnika, je vse to prav. Finžgar je brez vsakega dvoma velik pisatelj in o slovenskem kmetu ni še nihče tako lepo pisal kot on. Toda ali ni Finžgar prav tega kmeta kruto izdal? In ne samo kmeta, izdal je ves zavedni in verni slovenski narod. Nihče med vodilnimi ljudmi iz katoliških vrst ni napravil med vojno in revolucijo toliko škode kot on. Bil je kot svetilnik na gori, kamor so obračali oči premnogi Slovenci. Pa se je uprl škofu in šel proti večini slovenskega naroda, proti tistemu kmečkemu človeku, ki ga je z veliko umetniško silo slikal v svojih knjigah. Ni obsodil komunistične morije svojega odličnega sobrata dr. Ehrlicha in ostalih duhovnikov, tudi ne dr. Natlačena, ne množice dobrega in

vernega slovenskega (večinoma kmečkega) ljudstva. Kriv je za razkol v katoliških vrstah, ker je potegnil za seboj nekaj ljudi, ki so mu zaupali.

Ali je morda Finžgar obsodil pomor Slovenske narodne vojske? Ni storil tega, pač pa je sprejel pokojnino od tistega komunističnega režima, ki je zverinsko pobil domobrance in ostale protikomunistične borce. Finžgar je bil pač velik kot pisatelj-umetnik, pa majhen kot človek in še manjši kot vodnik naroda v težkih časih. Ne zasluži, da se mu pišejo slavaspevi. P.

Skupna spominska proslava

Dragi urednik. Zelo me je razveselilo poročilo o skupni spominski proslavi v Buenos Airesu ob 25-letnici nasilne smrti generala Rupnika in njegovih sodelavcev. Gotovo so vsi slovenski protikomunistični borci zelo zadovoljni, da sta obe organizaciji borcev (Tabor in Vestnik) dalj pobudo in skupno pripravili to spominsko proslavo. Kako prijetno je bilo pod skupnim vabilom na proslavo brati podpisa starešin obeh organizacij: g. Ivana Korošca in g. Valentina Urbančiča. Prosim in rotim vodstvi obeh organizacij, da naj nadaljujeta s skupnimi nastopi.

En protikomunističen glas – manj

Pred kratkim je lastnik drugega največjega dnevnika v Torontu „The Toronto Telegram“ g. John Basset izjavil, da bo list z zadnjim oktobrom t. l. prenehal izhajati. Kot razlog je navedel težke denarne izgube v zadnjem letu, ki bi le'os dosegle 2 milijona. Tako bo Telegram, ki je pod drugimi imeni izhajal zadnjih 95 let, za vedno izginil.

List je zagovarjal konzervativno strujo v Kanadi, vanj pa so pisali pisci različnih političnih in verskih gledanj, kar je napravilo časopis zanimiv in zelo prikupen. Bil je odločno protikomunističen in je bilo to dostikrat poudarjeno v uredniških člankih. Vanj sta pisala dva znana protikomunista kot sta Peter Wothington, ki je komunizem do kraja spoznal, ko je bil v Moskvi kot dopisnik tega lista, ter g. Lubor Zink, Čeh po rodu, ki pozna komunizem bolje kot kdorkoli drugi v Kanadi ali Ameriki. Za svoje pisanje je dobil več časnikarskih nagrad.

List je navadno objavil vselej tudi moja pisma, kadar sem želel kaj povedati kanadski javnosti, zlasti glede komunizma in posebej še titoizma. Naši ljudje niso veliko naročevali ta list, ker se jim je zdel preveč „angleški“ (odločno je zagovarjal angleško monarhijo v Kanadi). kar je velika škoda. Sedaj bosta ostala le še dva dnevnika in sicer jutranji „Globe and Mail“ ter opoldanski „The Toronto Daily Star“. Prvi nejasen v svojih stališčih, dočim je drugi precej levičarski. Okrog njega se je zadnje čase zbralo vse od radikalnih liberalcev do skrajnih levičarjev.

Otmар Mauser

Za trideseto obletnico
slovenske Kalvarije
je izšla IV. knjiga

Franc Ižanec **ODPRTI GROBOVI**

„Posmrtni zagovor vetrinjskih junakov“

Knjiga vsebuje preko tristo strani dokumentov iz let srahot: pričevanja, črteže predaj in morišč, štirideset fotografij, tudi dokumentarnih.

TI DOKUMENTI

so nove priče strahotne prevare in kajnovske izdaje slovenske Osvobodilne fronte, so priče samoobrambe proti naskoku komunistične zarote na slovensko zemljo, so priče hudodelskega bratomora-rodomora, so priče zgodovinskih dejstev, ki naj v današnji zmedeni dobi pomagajo do veljave resnici in pravici.

DOSLEJ NOBENA KNJIGA

ni tako podrobno govorila o vetrinjski žaloigri. Knjiga je na razpolago v Dušnopastirski pisarni Ramón Falcón 4158, za ceno \$ 2.000; za nižjo ceno dobite tudi prejšnje knjige. Za naročila izven Bs. Airesa: Rev. dr. Filip Žakelj, Adrogué, Rivadavia 234, Pcia. Bs. Aires, Argentina,

29. oktober 1918 so nam pripravili naši velikani: dr. Janez E. Krek, škof dr. Anton B. Jeglič in dr. Anton Korošec. 29. oktober 1918 je največji dogodek v novejši slovenski zgodovini. Nesvobodni slovenski narod doma tega dogodka ne sme praznovati. Bo ga pa najslavesneje zopet praznoval, ko se bo otresel komunističnega jarma.

VSEBINA: Vprašanja času (Tibor Tabor) — Svobodnjakom v premislek Pavle Rant) — Kriza naše kulture (Maks Loh) — Vetrinjsko polje (Karel Mauser) — Irci hočejo svobodo — O Katynskem pomoru (dr. Tine Debeljak) — Laik - to je zdaj vprašanje (Pavle Rant) — Moj grob (O. M.) — Dokument iz težkih časov — škof Rožman (France Pernišek) — Pater Jakob piše neresnico (Zvonko) — Ukrajinski narod za svojim kardinalom (Pavle Rant) — Ob taki mladini nobenega strahu — Zakaj sovražijo Tita (Lubor J. Zink) — Sramota za ZDA in Kanado — Dr. Jakob Kolarič v Torontu — Naši jubilaranti — Nove knjige: Zbornik Svobodne Slovenije — Odprti grobovi — Ob Ilijevi "Hudi pravdi" — Društvene novice — Pisma uredništvu.

<p>Correo Argentino Suc. 7</p>	<p>TARIFA REDUCIDA Concesión No. 6830</p>	<p>Propiedad Intelectual No. 1.036.986 - 16/2/1970 Ramón Falcón 4158, Bs. As.</p>
--	---	---